

Hallituksen esitys Eduskunnalle EFTA-valtioiden ja Bulgarian tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Bulgarian välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden (EFTA-valtioiden) ja Bulgarian tasavallan (Bulgarian) välillä maaliskuussa 1993 tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Bulgarian välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan.

Kyseessä on laaja tavarakauppaa koskeva vapaakauppasopimus, johon sisältyy perinteisten tullinalennusten ja -poistojen lisäksi määräyksiä muun muassa julkisista hankinnoista, henkisen omaisuuden suojasta, kilpailusäännöistä ja valtioneudesta. Sopimuksen tuotekatteeseen kuuluvat varsinaisten teollisuustuotteiden ohella jalostetut maataloustuotteet ja kalataloustuotteet erillisten tuotelistojen ja määräysten mukaisesti. Sopimukseen sisältyvä evo-luutiolauseke mahdollistaa sopimuksen tuotekatteen ja sovellutusalan laajentamisen, mikäli sopimusvaltiot näin myöhemmin haluavat.

Sopimuksen tavoitteena on asteittain kaupan esteitä poistamalla luoda EFTA-valtioiden ja Bulgarian välinen vapaakauppa-alue 31 päivänä joulukuuta 2002 päättyvän siirtymäajan kuluessa.

Sopimuksen tullessa voimaan EFTA-valtiot poistavat Bulgarian alkuperätuotteilta kaikki voimassa olleet tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut, lukuunottamatta eri tuotesektorien maakohtaisia hidastuslistoja. Niiden osalta tullittomuus saavutetaan vuosina 1997—1999. Bulgaria poistaa EFTA-valtioiden alkuperätuotteilta tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut asteittain IV liitteessä esitetyn mukaisesti vuosina 1994—2002.

Tuontia ja vientiä koskevat määrälliset rajoitukset poistuvat joko sopimuksen tullessa voi-

maan taikka erikseen määriteltyjen aikataulujen mukaisesti.

Suomen osalta tullit ja niitä vastaavat määrälliset rajoitukset ovat poistuneet jo KEVSOS-sopimuksen nojalla.

Sopimus sallii ns. kumulaatiomääräysten nojalla EFTA-valtioista ja Bulgariasta peräisin olevien tuotteiden viennin toiseen sopimusvaltioon joko sellaisena tai jatkojalostuksen jälkeen.

Hyväksymällä sopimukseen Bulgariaa suosivia asymmetrisiä myönnytyksiä, kuten tullinalennusaikataulut ja eräät tuotekohtaiset myönnytykset, EFTA-valtiot pyrkivät osaltaan tukemaan Bulgarian taloudellista kehitystä ja vakiintuvaa markkinataloutta.

Suomen ja Bulgarian välistä KEVSOS-sopimusta sovelletaan rinnan EFTA-sopimuksen kanssa, kunnes EFTA-sopimus takaa osapuolille samat edut kuin KEVSOS-sopimus. Tämän jälkeen KEVSOS-sopimus lakkautetaan Suomen ja Bulgarian yhteisellä päätöksellä. Suomella on siirtymäkauden ajan muihin EFTA-valtioihin ja Euroopan yhteisöön nähdessä merkittävä, mutta asteittain aleneva, kilpailuetu Bulgarian markkinoilla.

Sopimukseen liittyy kunkin EFTA-valtion osalta erikseen neuvoteltu maataloustuotteiden kauppaa koskeva kahdensivlinen järjestely. Suomen ja Bulgarian välinen maatalouspöytäkirja korvaa KEVSOS-sopimuksen maatalouspöytäkirjan.

Sopimus tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1993 sen ratifioineiden maiden välillä. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen ja maatalouspöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti niiden kanssa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Suomen ja Bulgarian välisen kaupan perustana on ollut vuonna 1974 allekirjoitettu sopimus kaupan esteiden vastavuoroisesta poistamisesta (KEVSOS-sopimus), joka tuli voimaan vuonna 1975 (SopS 56—57/74), sellaisena kuin sitä on muutettu. KEVSOS-sopimuksen perusteella on Suomen ja Bulgarian välinen teollisuustuotteiden kauppa ollut tullitonta. Maataloustuotteiden kauppaa Suomen ja Bulgarian välillä on säädellyt KEVSOS-sopimuksen pöytäkirja no 1.

2. Ehdotetut muutokset

Nyt neuvoteltu sopimus varmistaa EFTA-valtioiden keskinäisen tasapuolisen kohtelun Bulgarian markkinoilla sekä EFTA-valtioiden syrjimättömän kohtelun suhteessa Euroopan yhteisöön (EY). Sopimus sisältää muun muassa julkisia hankintoja, kilpailusääntöjä, henkisen omaisuuden suojaa ja valtiontukea koskevia, vapaakauppaa modernisoivia määräyksiä, jotka ovat aiemmin puuttuneet Suomen ja Bulgarian välisestä kaupasta.

Teollisuustuotteiden osalta EFTA-sopimuksen kate vastaa KEVSOS-sopimuksen tavarakatetta. Sopimuksen ulkopuolelle jäävät I liitteessä luetellut tuotteet. Jalostetuissa maataloustuotteissa Suomi antaa Bulgarialle samat myönnytykset kuin mitä se on antanut aiemmin EY:lle ja kolmansille osapuolille muissa EFTA-kolmannet maat sopimuksissa. Bulgarian antamat edut Suomelle ja muille EFTA-valtioille vastaavat sen EY:lle tekemiä myönnytyksiä. KEVSOS-sopimuksen katteeseen verrattuna edellä olevat myönnytykset merkitsevät jalostettujen maataloustuotteiden tuotekatteen laajennusta tuonnissa Suomeen ja jossain määrin myös viennissä Bulgariaan.

Suomen ja Bulgarian välinen maatalouspöytäkirja korvaa KEVSOS-sopimuksen maatalouspöytäkirjan (Ptk no 1). Maataloustuotteiden tuonnissa Suomeen on vahvistettu KEVSOS-sopimuksen mukainen tuotekate. Lisäksi Bulgarialle on annettu lisämyönnytyksiä mm. juustoissa, vihanneksissa, hedelmissä ja hedelmätuotteissa, kasviöljyissä sekä hunajassa teollisuuskäyttöön. Suomen maataloustuotteiden KEVSOS-edut Bulgariassa kapenevat lähinnä

kasviöljyissä. Vastapainona Bulgaria on kuitenkin antanut Suomelle myönnytyksiä mm. juustoissa, liha- ja eläintuotteissa sekä väkevässä alkoholijuomissa.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Kauppapoliittiset vaikutukset

Suomen viennin arvo Bulgariaan vuonna 1992 oli n. 69 milj. mk. Laskua edelliseen vuoteen oli n. 7 %. Bulgarian tuonnin arvo Suomeen oli n. 70 milj. mk; kasvua oli n. 58 %. Kokonaisviennistämme Bulgarian osuus oli vuonna 1992 n. 0,1 % ja kokonaistuonnista n. 0,1 %.

Suomen kannalta sopimuksen tavoitteena on teollisuuden vientimahdollisuuksien turvaaminen Bulgarian markkinoilla. Siirtymäkauden alussa suomalaista alkuperää olevissa teollisuustuotteissa keskimääräinen KEVSOS-tullietu suhteessa EY:ön ja muihin EFTA-valtioihin on EFTA-sopimuksen tultua voimaan n. 12,5 %.

Suomesta Bulgariaan suuntautuvassa viennissä KEVSOS-sopimuksella on merkitystä niin kauan kuin toisten EFTA-valtioiden alkuperää olevista tuotteista kannetaan EFTA-sopimuksen mukaisia asteittain alenevia tulleja, jotka useimpien arkojen tuoteryhmien osalta poistuvat vuosien 1998 ja 2002 alussa.

Vain KEVSOS-sopimuksen määräysten mukaisille alkuperätuotteille myönnetään KEVSOS-tullittomuus viennissä Bulgariaan. Ne tuotteet, jotka eivät täytä KEVSOS-sopimuksen alkuperätuotevaatimuksia, saavat EFTA-sopimuksen siirtymäajan mukaan asteittain alenevan tullikohtelun.

Kumulaatiomääräysten perusteella EFTA-sopimus mahdollistaa EFTA-valtioista peräisin olevien tuotteiden käytön Bulgariassa tapahtuvassa valmistuksessa ja jatkojalostuksessa. Vastaavalla tavalla voidaan käyttää Bulgarian alkuperätuotteita EFTA-valtioissa. Suomen teollisuudelle tämä sopimus antaa mahdollisuuden käyttää Bulgariassa ja muissa EFTA-valtioissa tapahtuvaa valmistusta hyväksi ja markkinoida näin syntyneitä vastaavia tuotteita muihin EFTA-valtioihin taikka Bulgariaan.

3.2. Taloudelliset vaikutukset

Teollisuustuotteiden kauppa Suomen ja Bul-

garian välillä on ollut KEVSOS-sopimuksen pohjalta tullitonta.

EFTA-Bulgaria sopimuksen seurauksena vapaakaupan piiriin tulee jonkin verran uusia jalostettuja maataloustuotteita ja kalatuotteita, mutta tämänhetkisen tuonnin rakenteen perusteella tullitulojen menetyksiä ei voida arvioida.

Vuoden 1992 tuontilukujen valossa suurin osa maataloustuotteiden tuonnista jää Suomi-Bulgaria maatalouspöytäkirjan tuotekatteen ulkopuolelle, joten tullitulojen kertymään ei ole odotettavissa kovin suuria muutoksia. Tullitulojen menetykset ovat vuoden 1992 tuontilukujen ja nykyisen tuontirakenteen perusteella alustavasti arvioituna noin 0,5—0,7 milj. mk.

3.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia vaikutuksia. Sopimuksen aiheuttamista tehtävistä on tarkoitus huolehtia nykyisten organisaatioiden ja henkilöstön avulla.

4. Asian valmistelu

EFTA-valtioiden ja Bulgarian välillä allekirjoitettiin yhteistyöjulistus EFTAn ministerikokouksessa Genevessä joulukuussa 1991. Julistuksella perustettu sekakomitea asetti alakomitean vapaakauppasopimusneuvotteluja varten. Tällä perusteella päätettiin aloittaa syksyllä 1992 vapaakauppasopimusneuvottelut Bulgarian kanssa.

EFTA-valtioiden aloittamaan neuvotteluprosessiin vaikuttivat olennaisesti EY:n ja kunkin Keski- ja Itä-Euroopan maan (KIE-maan) välillä käydyt assosiaatiosopimusneuvottelut, ns. Eurooppa-sopimuksen aikaansaamiseksi. EY ja Bulgaria allekirjoittivat tällaisen sopimuksen maaliskuussa 1993. Eurooppa-sopimus on laaja yhteistyösopimus, johon vapaakaupan ohella kuuluu myös muun muassa työvoiman liikkuminen, tuotannollinen yhteistyö ja kulttuuri-vaihto. Eurooppa-sopimuksen kaupallisia määryksiä on sovellettu väliaikaiselta pohjalta 1.2.1994 lukien EY:n ja Bulgarian välisessä kaupassa.

EFTA-valtioiden tavoitteena neuvotteluissa oli Eurooppa-sopimuksen säännöstöä mahdollisimman tarkasti seuraten turvata EFTA-valtioille teollisuustuotteiden kaupassa yhtäläinen

kilpailuasema EY:n kanssa. Neuvottelut käsittivät valtuuskuntien täysistuntojen lisäksi lukuisia eri alojen (muun muassa tullit, julkiset hankinnat, valtion tuki, henkisen omaisuuden suoja) asiantuntijaryhmien kokouksia ja valtuuskuntien puheenjohtajien rajoitettuja kokouksia. Neuvotteluprosessin edetessä kuultiin tärkeimpiä etujärjestöjä ja toimialaliittoja.

EFTA-valtioiden ja Bulgarian väliset neuvottelut päättyivät sopimuksen parafointiin Genevessä 26 päivänä helmikuuta 1993. Sopimus allekirjoitettiin Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993.

Suomen ja Bulgarian välisestä maataloustuotteiden kaupasta neuvoteltiin samanaikaisesti pääsopimusneuvottelujen kanssa. Maatalouspöytäkirja parafoitiin 26 päivänä helmikuuta 1993 ja se allekirjoitettiin samaan aikaan kuin vapaakauppasopimus liitteineen.

Sopimuksesta ja maatalouspöytäkirjasta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, kilpailuvirastolta sekä tullihallitukselta.

Tullihallitus totesi lausunnossaan tämän tyyppisten EFTA-sopimusten yhdessä voimassa pidettävien KEVSOS-sopimusten kanssa lisäävän tarvetta oman henkilöstön ja ulkopuolisten sidosryhmien opastamiseen. Lisäksi kansainvälinen yhteistyö viranomaisten kesken lisääntyy ja edellyttää tulli- ja alkuperäasiantuntijoiden osallistumista kokouksiin.

Kilpailuvirasto kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että sopimuksen 20 artiklassa annettu mahdollisuus suojaautua polkumyyntiä vastaan ei saisi johtaa Bulgariasta tulevan tuonnin estämiseen. Kilpailuviraston mukaan polkumyynnin referenssinä tulisi käyttää etupäässä Bulgarian vientihintoja muihin läntisiin teollisuusmaihiin eikä Bulgarian kotimarkkinahintoja. Itse artiklaan kilpailuvirasto ei puutunut. Artikla on muotoilultaan sama kuin muissakin EFTA-valtioiden ja KIE-maiden sopimuksissa ja sama kuin EY:n vastaavissa sopimuksissaan käyttämä. Muutoin lausunnonantajilla ei ollut erityistä huomautettavaa sopimukseen liittyen.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Nyt neuvoteltu sopimus liittyy laajempaan

EFTA-valtioiden neuvotteluprosessiin KIE-maiden kanssa ja se toimii yhtenä osana rakennettaessa laajempaa Euroopan taloudellista integraatiota. EFTA-valtioiden tarkoituksena on ollut yhtäaikaaisesti EY:n kanssa solmia vapaakauppa-suhteet KIE-maiden kanssa ja samalla turvata kaupalliset ja taloudelliset etunsa näiden maiden markkinoilla. Samoin näitä vapaakauppasopimuksia solmittaessa on halut-

tu tukea näiden maiden siirtymistä suunnitelmataloudesta markkinatalouteen.

Yksittäisten EFTA-valtioiden ja Bulgarian kahdenvälisten maataloustuotteiden kauppaa koskevat pöytäkirjat on neuvoteltu GATTin XXIV artiklassa määriteltyjen vapaakauppa-alueen muodostamisen edellytysten täyttämiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. EFTA-valtioiden ja Bulgarian välillä tehty sopimus

1 artikla. Artiklassa määritellään sopimuksen tavoitteet. Tavoitteena on luoda EFTA-valtioiden ja Bulgarian välinen vapaakauppa-alue siirtymäajan puitteissa. Lisäksi tavoitteena on edistää EFTA-valtioiden ja Bulgarian taloudellisia suhteita, tukea osapuolten taloudellista ja sosiaalista kehitystä sekä luoda oikeudenmukaiset kilpailuolosuhteet osapuolten väliselle kaupankäynnille. Tällä tavoin sopimus pyrkii osaltaan edistämään maailmankaupan vakaata kehitystä ja laajentamista.

2 artikla. Artiklassa määritellään sopimuksen soveltamisala. Sopimusta sovelletaan sopimusvaltioiden alkuperää oleviin, harmonoidun tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmän (HS) ryhmiin 25.—97. kuuluviin teollisuustuotteisiin, eräisiin jalostettuihin maataloustuotteisiin A pöytäkirjassa sovitun mukaisesti sekä kalaan ja muihin meren tuotteisiin II liitteen määräysten mukaisesti.

A pöytäkirjan pohjalta EFTA-valtiot voivat soveltaa maatalouden raaka-aineiden hinnantasaustoimenpiteitä Bulgarian suhteen. EFTA-valtiot myöntävät jalostettujen maataloustuotteiden tuonnissa Bulgarialle saman kohtelun, kuin ne ovat myöntäneet Euroopan talousyhteisölle 1.1.1993. Bulgaria puolestaan tulee myöntämään A pöytäkirjan VII taulukossa mainittujen jalostettujen maataloustuotteiden osalta EFTA-valtioille samanlaiset osittaiset tullinalennukset kuin se myöntää EY:stä tapahtuvassa vastaavien tuotteiden tuonnissa. Bulgaria ilmoittaa EFTA-valtioille mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, mikäli se aikoo ottaa käyttöön maatalousraaka-aineiden hintaerojen

tasausjärjestelmän jalostetuille maataloustuotteille. Tällaisessa tapauksessa EFTA-valtioista tapahtuvaan tuontiin sovelletaan samanlaisia määräyksiä kuin Euroopan yhteisöön nähden.

II liitteen kalan ja muiden merentuotteiden tullit Bulgaria poistaa sopimuksen tullessa voimaan; poikkeuksen muodostavat liitteen 7 artiklassa esitetyt järjestelyt, joiden mukaan Bulgaria säilyttää tullit erälle makean veden kaloille sekä pitää voimassa EFTA-valtioiden tuontiin nähden pääsääntöisesti samanlaisia määräyksiä, rajoituksia ja aikatauluja kuin näillä mailla on Bulgarian tuontiin nähden.

Sopimuksen ulkopuolelle jäävät I liitteessä mainitut tuotteet, jotka ovat pääosin myös EFTA-valtioiden ja Euroopan yhteisön välillä tehtyjen vapaakauppasopimusten ulkopuolella. Suomen osalta ulkopuolelle on jätetty vain erät albumiinit.

3 artikla. Artikla koskee alkuperäsääntöjä ja tullihallintojen välistä yhteistyötä, josta on sovittu erillisessä B pöytäkirjassa. Alkuperäsäännöt noudattavat EFTA- ja EY-kaupassa sovellettuja periaatteita.

Artiklan 2 kohdassa todetaan sopimusvaltioiden ryhtyvän asianmukaisesti toimiin tuonti- ja vientitulleihin ja -rajoituksiin liittyvien artiklojen soveltamiseksi tehokkaalla ja yhdenmukaisella tavalla ottaen huomioon tarpeen vähentää mahdollisuuksien mukaan kaupalle määrättyjä muodollisuuksia.

4 artikla. Artikla sisältää määräykset tuontitulleista ja vaikutukseltaan niitä vastaavista maksuista.

Artiklan 1 kohdan mukaan uusia tuontitulleja ja vaikutukseltaan niitä vastaavia maksuja ei oteta käyttöön.

Artiklan 2 kohdan mukaan EFTA-valtiot

poistavat sopimuksen tullessa voimaan Bulgarian alkuperätuotteilta kaikki voimassa olleet tullit ja vaikutukseltaan niitä vastaavat maksut lukuun ottamatta III liitteessä mainittuja tuotteita. Liitteessä on A taulukossa Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (CECA) tuotteita, joiden tullit Itävalta ja Ruotsi poistavat asteittain vuoteen 1997 mennessä ja B, C ja D taulukoissa tekstiili- ja vaatetuotteita, joiden tullit Itävalta, Norja ja Ruotsi poistavat asteittain vuoteen 1999 mennessä.

Artiklan 3 kohdan mukaan Bulgaria poistaa EFTA-valtioiden alkuperätuotteilta tuontitullit IV liitteessä esitetyn mukaisesti asteittain vuoteen 2002 mennessä, osa tuotteista (A taulukko) tulee kuitenkin heti tullittomiksi sopimuksen tullessa voimaan. Bulgaria poistaa tullinkaltaiset maksut sopimuksen tullessa voimaan lukuun ottamatta liitteessä IV esitettyjä maksuja, jotka poistetaan pääosin asteittain vuoteen 1998 mennessä. Lisäksi 0,5 %:in tulliselvitysmaksu muutetaan vuoteen 1995 mennessä vastaamaan tulliselvityksestä aiheutuneita kuluja nykyisen arvosidonnaisuuden sijaan.

5 artikla. Perustulli, josta perättäiset alennukset lasketaan, on 31 päivänä toukokuuta 1993 sovellettava suosituimmuustulli.

6 artikla. Artikla koskee fiskaalisia tulleja, joihin sovelletaan sopimuksen tullien poistamista koskevia määräyksiä lukuun ottamatta C pöytäkirjaan sisältyviä poikkeuksia. Pöytäkirjaan sisältyvät Islannin, Liechtensteinin ja Sveitsin fiskaalisten tullien luettelot. Näiden tuotteiden osalta fiskaalisia tulleja ei poisteta sopimuksen tullessa voimaan, mutta mikäli tuotteiden tai vastaavanlaisten tuotteiden valmistus aloitetaan kyseisissä maissa, tullit tullaan poistamaan.

Artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltiot voivat korvata fiskaalisen tullin tai tullin fiskaalisen osan sisäisellä verolla.

7 Artikla. Artikla koskee vientitulleja ja vaikutukseltaan niitä vastaavia maksuja.

Artiklan 1 kohdan mukaan uusia vientitulleja ja vaikutukseltaan niitä vastaavia maksuja ei oteta käyttöön EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisessä kaupassa.

Artiklan 2 kohdan mukaan EFTA-valtiot poistavat sopimuksen tullessa voimaan vientitullit ja vaikutukseltaan niitä vastaavat maksut lukuun ottamatta liitteessä V mainittuja poikkeuksia. Liite sisältää määräykset Islannin vientitullijärjestelmästä, jonka mukaan tiettyjä kalatuotteiden vientitulleja ja vaikutukseltaan

niitä vastaavia maksuja ei poisteta sopimuksen tullessa voimaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan Bulgaria poistaa asteittain vientitullit ja vaikutukseltaan niitä vastaavat maksut viimeistään vuoden 1998 loppuun mennessä.

8 artikla. Artikla koskee tuonnille asetettuja määrällisiä tai niitä vastaavia rajoituksia. EFTA-valtiot ja Bulgaria eivät keskinäisessä kaupassaan ota käyttöön uusia tuontia koskevia määrällisiä rajoituksia eivätkä ryhdy toimenpiteisiin, joilla on vastaava vaikutus.

EFTA-valtiot poistavat sopimuksen voimaantullessa tuontia koskevat määrälliset rajoitukset ja toimenpiteet, joilla on vastaava vaikutus. Sopimuksen ulkopuolelle jäävät VI liitteessä mainitut tuotteet, joiden osalta EFTA-valtiot poistavat kyseiset rajoitukset siirtymäkauden loppuun mennessä, lukuunottamatta Islantia koskevia vähäisiä poikkeuksia. Siirtymäkausi päättyy 31.12.2002.

Suomi poistaa kaikki määrälliset tuontirajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet heti sopimuksen voimaantullessa.

Bulgaria poistaa sopimuksen voimaantullessa EFTA-valtioiden tuontia koskevat määrälliset rajoitukset ja toimenpiteet, joilla on vastaava vaikutus.

9 artikla. Artikla koskee viennille asetettuja määrällisiä tai niitä vastaavia rajoituksia. EFTA-valtiot ja Bulgaria eivät keskinäisessä kaupassaan ota käyttöön uusia vientiä koskevia määrällisiä rajoituksia eivätkä ryhdy toimenpiteisiin, joilla on vastaava vaikutus.

EFTA-valtiot poistavat sopimuksen voimaantullessa vientiä koskevat määrälliset rajoitukset ja toimenpiteet, joilla on vastaava vaikutus. Sopimuksen ulkopuolelle jäävät VII liitteessä mainitut tuotteet. Suomi säilyttää tässä artiklassa tarkoitettujen rajoitukset rautapohjaisen romun ja jätteen (HS 72.04) sekä romutettavaksi tarkoitettujen alusten (HS 89.08) osalta.

Bulgaria poistaa sopimuksen voimaantullessa vientiä koskevat määrälliset rajoitukset ja toimenpiteet, joilla on vastaava vaikutus. Bulgarian pysyvät rajoitukset on lueteltu liitteessä VIII.

10 artikla. Artikla sisältää kansainvälisiin sopimuksiin tavanomaisesti sisältyvän määrärauksen, ettei sopimuksella voida rajoittaa sopimusvaltion oikeutta määrätä tuonti-, vienti- ja kauttakulkukieltoja tai -rajoituksia tiettyjen yleisten etujensa suojelemiseksi. Tällaisia ovat

muun muassa yleinen järjestys ja turvallisuus sekä ympäristön suojeleminen ja historialliset arvot. Määräysten tulee kuitenkin kohdella tasapuolisesti kaikkia kauppakumppaneita.

11 artikla. Artikla sisältää määräykset valtion monopoleista.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltioiden tulee varmistaa, että niiden kaupallista toimintaa harjoittavat monopolit mukautetaan tämän sopimuksen D pöytäkirjan määräysten mukaisiksi siten, että ne noudattavat syrjimättömyysperiaatetta tavaroiden hankinta- ja markkinointiedellytysten suhteen muiden sopimusvaltioiden kansalaisia kohtaan.

Artiklan 2 kohdassa määritellään valtion monopolit, joihin artiklan määräyksiä sovelletaan. Suomessa toimivat valtion monopolit joutuvat noudattamaan Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen asianomaisia määräyksiä. Artikla ei aseta suomalaisille monopolille näitä määräyksiä laajempia velvoitteita.

12 artikla. Artikla sisältää valmisteilla olevien teknisten määräysten tietojenvaihtomenettelyä koskevia sääntöjä. Se velvoittaa EFTA-valtioita ja Bulgariaa ilmoittamaan toisilleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa valmisteilla olevista teknisistä määräyksistä ja niiden muutoksista IX liitteessä määrättyllä tavalla. Artiklaan liittyy kahden vuoden siirtymäaika. Sekakomitea voi tarvittaessa pidentää siirtymäaikaa.

Suomelle ei aiheudu lisävelvoitteita tietojenvaihtomenettelystä Bulgarian kanssa, sillä Suomi toimittaa jo EFTA-konvention H liitteen mukaan kaikki tiedot näistä määräyksistä EFTAan, joka välittää ne edelleen Bulgarialle. Järjestelmän avulla Suomi voi seurata Bulgarian lainsäädäntöä ja ryhtyä artiklan mukaisiin toimenpiteisiin, jos se katsoo valmisteilla olevien määräysten muodostavan kaupan teknisen esteen. Artikla ei aiheuta muutoksia Suomen lainsäädäntöön.

13 artikla. Artikla käsittelee maataloustuotteiden kauppaa. Osapuolet ilmoittavat valmiutensa edistää kansallisen maatalouspolitiikkansa asettamissa rajoissa maataloustuotteiden kaupan harmonista kehitystä ottaen samalla huomioon kaupan tärkeä merkitys Bulgarian taloudelle. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi jokainen EFTA-valtio ja Bulgaria ovat solmineet kahdenkeskisen maatalouskauppasopimuksen, jossa esitetään ne toimenpiteet, joilla maatalouskauppaa edistetään.

Osapuolet tulevat soveltamaan eläinlääkin-

töä, kasvinsuojelua ja ihmisten terveyttä koskevia säädöksiään ei-syrjivällä tavalla. Osapuolet eivät ota käyttöön uusia toimenpiteitä, jotka tarpeettomasti haittaisivat kauppaa.

14 artikla. Artiklassa säädetään, ettei sopimusvaltio saa sisäisin verotuksellisin toimin tehdä tyhjäksi niitä etuja, joita toinen sopimusvaltio sopimuksen nojalla saa.

Artiklan 2 kohdassa edellytetään erityisesti, ettei sopimusvaltio saa palauttaa toiseen sopimusvaltioon vietyyn tuotteeseen kohdistuneita välillisiä tai välittömiä veroja enempää kuin todella maksetun kokonaismäärän.

15 artikla. Artiklan mukaan EFTA-valtioiden ja Bulgarian väliseen kauppaan liittyvien maksujen siirtoa ei saa estää eikä niihin liittyviä lyhyen ja keskipitkän aikavälin luottoja rajoittaa hallinnollisin tai valuuttamääräyksiin.

Artiklan 3 kohdassa Bulgaria varaa itselleen oikeuden soveltaa Kansainvälisen valuuttarahaston sallimia ja ei-diskriminatorisia valuuttarajoituksia lyhyen ja keskipitkän aikavälin luottoihin, kunnes maan valuutan täysi vaihdettavuus on toteutettu.

16 artikla. Artikla koskee julkisia hankintoja. Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolten tavoitteena on vapauttaa julkisten hankintojen markkinat mahdollisimman tehokkaasti.

Artiklan 2 kohdan mukaan EFTA-valtiot myöntävät sopimuksen voimaantulosta lähtien bulgarialaisille yrityksille luvan ryhtyä sopimuskentkoon omilla julkisten hankintojen markkinoillaan GATTin hankintasäännösten mukaisesti. Taloudellisista olosuhteista johtuen Bulgaria puolestaan myöntää EFTA-valtioiden yrityksille asteittain oikeuden ryhtyä sopimuskentkoon omilla julkisilla hankintamarkkinoillaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusosapuolten tulee mahdollisimman pian sopimuksen voimaantulon jälkeen laatia säännöt ja ohjeet julkisia hankintoja koskevan artiklan soveltamisalasta, jotta vapaa pääsy ja vastavuoroisuus sopimusosapuolten hankintamarkkinoille olisi taattu eikä syrjintää saa esiintyä tämän sopimuksen sopimusosapuolten tarjoajien välillä. Viimeistään siirtymäajanjakson lopussa sopimusvaltioiden välisten etujen ja velvollisuuksien tulee olla täysin tasapainoiset.

Artiklan 4 kohdan mukaan sekakomitea päättää julkisten hankintamarkkinoiden vapauttamista koskevista käytännön menettelytavoista, mm. sovellettavista säännöistä, niiden

soveltamisalasta sekä hankintamarkkinoiden vapauttamisen aikataulusta.

Artiklan 5 kohdan mukaisesti Bulgaria pyrkii liittymään tullimaksuja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen puitteissa neuvoteltuihin julkisia hankintoja koskeviin sopimuksiin. EFTA-valtiot ovat jo aikaisemmin sitoutuneet noudattamaan julkisten hankintojen GATT-sopimusta.

Euroopan talousaluetta koskevasta sopimuksesta johdettavat julkisten hankintojen säädökset ovat menettelyä ja tietojenvaihtoa koskevilta osiltaan yksityiskohtaiset eikä artikla lisää niiltä osin Suomen velvoitteita. Julkisia hankintoja koskevaa artiklaa voidaan pitää Suomen kannalta merkittävänä. Julkisten hankintamarkkinoiden avautuminen parantaa suomalaisten toimittajien mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin myös Bulgariassa.

17 artikla. Artikla sisältää teollis- ja tekijänoikeutta koskevat määräykset.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimusosapuolet ryhtyvät toimenpiteisiin syrjimättömän teollis- ja tekijänoikeussuojan takaamiseksi. Henkisen omaisuuden suojaa parannetaan liitteessä X edellytetyllä tavalla.

Artiklan 3 kohdassa luetellaan poikkeukset yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta. Sopimusosapuolten ennen tämän sopimuksen voimaantuloa tekemät ja tämän sopimuksen voimotteet ylittävät kahden- ja monenkeskeiset sopimukset muodostavat tästä poikkeuksen. Tällaisten sopimusten seurauksena ei saa syntyä muiden sopimusvaltioiden kansalaisiin kohdistuvaa mielivaltaista ja epäoikeudenmukaista syrjintää.

Artiklan 4 kohta sisältää eräitä määräyksiä henkisen omaisuuden suojaa koskevien uusien tämän sopimuksen määräykset ylittävien sopimusten tekemisestä, johon osallistuu kaksi tai useampi sopimusosapuoli.

Henkisen omaisuuden suojelua koskevien määräysten sisällyttäminen uusiin eurooppalaisiin vapaakauppasopimuksiin merkitsee immateriaalisten taloudellisten arvojen ja niiden tarvitseman suojan korostumista maailmankauppassa. Teollis- ja tekijänoikeudellisella sääntelyllä tavoitellaan yhtäältä sopimuksessa mahdollisimman korkeaa teollis- ja tekijänoikeudellista suojatasoa ja toisaalta sitä, ettei teollis- ja tekijänoikeuksille myönnettävä suojia voisi toimia vapaakauppaa tai kilpailua rajoittavana

tekijänä. Artikla ei ole Suomen kannalta ongelmallinen.

18 artikla. Artikla sisältää yritysten kilpailusääntöjä koskevia määräyksiä.

Artiklan 1 kohdassa määritellään sopimuksen toimivuuden kanssa ristiriidassa olevat asiat, jotka voivat vaikuttaa haitallisesti EFTA-valtioiden ja Bulgarian väliseen kauppaan.

Artiklan 2 kohdassa määritellään artiklan soveltamisala. Kaikki yritysten väliset sopimukset, niiden muodostamien yhteenliittymien päätökset ja yritysten yhteisesti sopimat menettelytavat, joiden tarkoituksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vinouttaminen, ovat kiellettyjä. Samoin kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen hallitsevan markkina-aseman väärinkäyttö. Artiklan määräyksiä sovelletaan kolmannesta vuodesta sopimuksen voimaantulosta lukien myös julkisiin yrityksiin sekä määrätyin rajoituksin myös yrityksiin, joille on myönnetty erityinen oikeus tai yksinoikeus.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusvaltio voi ryhtyä toimenpiteisiin, jos se katsoo, että toisessa sopimusvaltiossa harjoitettu toiminta on tämän artiklan 1 ja 2 kohtien vastaista. Sopimusvaltio voi ryhtyä asiassa toimenpiteisiin 25 artiklan mukaisesti.

Artiklan kilpailupolitiikkaa koskevat yleiset periaatteet ovat lähtökohdiltaan Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen mukaisia, mutta eivät aseta Suomelle yhtä laajoja velvoitteita. Artikla ei aiheuta Suomelle muutoksia lainsäädäntöön.

19 artikla. Artiklassa määritellään ne valtiotuen muodot, jotka ovat ristiriidassa sopimuksen asianmukaisen toiminnan kanssa. Eri valtioneuvostoja arvioidaan XI liitteessä esitettyjen kriteerien perusteella.

Artiklan 3 kohdan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat Bulgarian oikeuden sopimuksen voimaantulosta viiden vuoden ajan myöntää enemmän tukea, kuin mitä XI liitteessä määrätään EFTA-valtioille sallituista tukimääristä.

Artiklan 4 kohdassa määrätään liitteen XII mukaisesta tietojenvaihtojärjestelmästä, jonka avulla sopimusvaltiot voivat varmistaa valtion tukitoimien avoimuuden.

Artiklan 5 kohdassa määrätään sopimusvaltioiden oikeudesta ryhtyä toimenpiteisiin, jos toisen sopimusvaltion toiminta on ristiriidassa artiklan määräysten kanssa. Toimenpiteiden ehdot ja menettelytavat on esitetty suojatoi-

menpiteiden soveltamisessa noudatettavia menettelytapoja koskevassa 25 artiklassa. Toimenpiteet eivät saa olla sopimusvaltion muiden kansainvälisten velvoitteiden vastaisia.

Suomi on jo Euroopan talousaluetta koskevassa sopimuksessa sitoutunut noudattamaan tässä artiklassa esitetyn mukaisia, valtion tukea koskevia rajoituksia. Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen valtion tukea koskevat velvoitteet ovat artiklassa mainittuja laajemat. Artiklan noudattamisesta ei siten aiheudu Suomelle lisävelvoitteita.

20 artikla. Artiklassa määrätään polkumyynnistä ja toimenpiteistä, joihin polkumyynnitapauksissa voidaan ryhtyä.

Sopimusvaltio voi ryhtyä GATTin VI artiklan ja tämän sopimuksen 25 artiklan mukaisesti vastatoimiin, jos se havaitsee, että polkumyynnistä harjoitetaan sen toisen sopimusosapuolen kanssa käymässä kaupassa.

Polkumyynnistä koskeva artikla on merkitykseltään tärkeä, sillä siihen voidaan käytännössä vedota. Artikla on Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten mukainen eikä aiheuta muutoksia Suomen lainsäädäntöön.

21 artikla. Artikla sisältää määräykset tiettyjen tuotteiden tuontia koskevista suojatoimenpiteistä, joihin sopimusvaltio voi tämän sopimuksen 25 artiklan mukaisesti ryhtyä, jos toisesta sopimusvaltiosta tapahtuvalla tuonnilla on artiklassa tarkemmin määriteltyjä haitallisia seurauksia kilpailevien tuotteiden tuottajille tai jollekin talouden sektorille tuojasopimusvaltion alueella.

Artikla on Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten mukainen eikä aiheuta muutoksia Suomen lainsäädäntöön.

22 artikla. Artikla sisältää rakenteellista sopeuttamista koskevia määräyksiä. Bulgaria voi kehittyvien tai vaikeuksissa ja uudelleenjärjestelyn alaisina olevien teollisuudenalojen suojelemistarkoituksessa soveltaa eräitä määräaikaisia, tämän sopimuksen 4 artiklan määräyksistä poikkeavia toimenpiteitä.

Toimenpiteillä tarkoitetaan korotettuja tullimaksuja, joita koskevat tarkemmat määräykset on esitetty tämän artiklan 3 ja 4 kohdissa. Bulgaria saa soveltaa tässä artiklassa tarkoitettuja määräaikaisia toimenpiteitä enintään viiden vuoden ajan sopimuksen voimaantulosta, ellei sekakomitea ole pidentänyt aikaa. Toimenpiteistä on luovuttava viimeistään siirtymäkauden päätyttyä. Toimenpiteitä ei kuitenkaan voida ottaa käyttöön sellaisten tuotteiden osal-

ta, joita koskevien tullien ja määrällisten rajoitusten tai maksujen tai vaikutuksiltaan vastaavien toimenpiteiden poistamisesta on kulunut yli kolme vuotta.

Artiklan 6 kohdan mukaan Bulgaria tiedottaa sekakomitealle poikkeustoimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä sekä toimittaa aikataulun, josta selviää, missä aikataulussa Bulgaria poistaa tämän artiklan mukaisina poikkeustoimenpiteinä soveltamansa tullit. EFTA-valtion pyynnöstä asiasta neuvotellaan sekakomiteassa jo ennen poikkeustoimenpiteisiin ryhtymistä. Sekakomitea voi päättää poikkeustoimenpiteiden soveltamisaikataulusta.

Suomen ja Bulgarian kauppasuhteita sääntele siirtymäkauden ajan pääosin KEVSOS-sopimus. KEVSOS-sopimuksen tarjoama markkinoillepääsy säilyi, kunnes tämä EFTA-Bulgaria vapaakauppasopimus täysin kattaa sen osapuolille tarjoamat edut eli kunnes hidastuslistatullit ja muut siirtymäajan rajoitukset ovat poistuneet. KEVSOS-etujen rajaukseksi voidaan katsoa tämän sopimuksen 22 artiklan määräys siitä, että Bulgaria voi rakenteellista sopeuttamista koskevan artiklan nojalla ryhtyä kehittyvillä teollisuudenaloilla suojatoimenpiteisiin myös Suomea vastaan, kuitenkin sillä edellytyksellä, että Suomesta tulevalle tuonnilla on olennaista vaikutusta kyseistä teollisuudenalaa koskeviin häiriöihin. Bulgarian on neuvoteltava Suomen kanssa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

23 artikla. Artikla koskee jälleenvientiä ja vakavaa pulaa. Sopimusvaltio voi ryhtyä 25 artiklan mukaisesti suojatoimenpiteisiin, jos kyseisen tuotteen jälleenvientiin kolmansiiin maihin kohdistetaan määrällisiä vientirajoituksia tai siihen asetetaan vientitulleja tai muita vastaavia maksuja. Suojatoimenpiteisiin voidaan myös ryhtyä, jos vientitullien, niitä vastaavien maksujen tai määrällisten rajoitusten noudattaminen johtaa vakavaan pulaan viennin kannalta välttämättömän tuotteen osalta. Toimenpiteet eivät saa olla diskriminoivia ja ne tulee poistaa, kun olosuhteet eivät enää edellytä niiden ylläpitämistä.

24 artikla. Artikla sisältää turvalausekkeen sopimusvaltion maksutasevaikeuksien varalta. Sopimusvaltio voi ryhtyä GATT-sääntöjen mukaisiin rajoitaviin toimenpiteisiin joutuessaan maksutasevaikeuksiin tai vakavan maksutaseuhan alaiseksi. Toimenpiteet ovat kestoltaan rajoitettuja ja tarkoitettu maksutaseese- man parantamiseksi. Sopimusosapuolet tiedot-

tavat toisille sopimusvaltioille ja sekakomitealle välittömästi toimenpiteiden käyttöönotosta ja mahdollisuuksien mukaan myös toimenpiteiden poistamisaikataulusta. Sopimusvaltiot pyrkivät pidättäytymään rajoittavien toimenpiteiden käyttöönotosta maksutasetarkoituksiin.

25 artikla. Artikla sisältää määräykset menettelystä ryhdyttäessä sellaisiin suojatoimenpiteisiin, joihin sopimuksen 18, 19, 20, 21, 23 ja 30 artikloissa viitataan.

Sopimusvaltiot pyrkivät ennen suojatoimenpiteisiin ryhtymistä ratkaisemaan välillään olevat erimielisyydet keskenään neuvotteluteitse. Sopimusvaltio tiedottavat toisille sopimusvaltioille ja sekakomitealle, jolla on ongelman selvittämisessä keskeinen rooli, välittömästi aikomuksistaan ryhtyä suojatoimenpiteisiin. Sekakomitealle tulee antaa kaikki tarvittava tieto ja asian tutkinnassa tarvittava apu. Ellei sekakomitea eri tapauksissa määrittelyssä määräjässä löydä ratkaisua ongelmaan ja ongelma on edelleen olemassa, saa kyseinen sopimusvaltio ryhtyä suojatoimenpiteisiin.

Suojatoimenpiteistä on välittömästi tiedotettava sopimusvaltioille ja sekakomitealle ja ne on rajoitettava sopimuksen toimintaa mahdollisimman vähän haittaaviin toimenpiteisiin. Suojatoimenpiteet voidaan kohdistaa ainoastaan siihen nimenomaiseen sopimusvaltioon, johon kyseinen ongelma kohdistuu. Sekakomitean tulee jatkuvasti pyrkiä suojatoimenpiteiden poistamiseen.

Välittömiä poikkeustoimia edellyttävissä tilanteissa voi kyseinen sopimusvaltio ryhtyä artikloissa 20, 21 ja 23 tarkoitetuissa tapauksissa suojatoimenpiteisiin vahingon välttämiseksi ennen asian saattamista sekakomitean käsittelyyn. Asiasta on informoitava sopimusvaltioita ja se on saatettava niin pian kuin mahdollista sekakomitean käsittelyyn.

26 artikla. Artikla liittyy perinteisesti vapaa-kauppasopimukseen ja se on kaikissa EFTAn vastaavissa vapaakauppasopimuksissa.

27—28 artiklat. Sopimuksen hallinto kuuluu sekakomitealle, jossa kaikki sopimusvaltiot ovat edustettuina. Sekakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Sen tehtävänä on varmistaa sopimuksen asianmukainen täytäntöpano sekä tutkia mahdollisuuksia laajentaa EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisen kaupan esteiden poistamista. Kantansa sekakomitea ilmaisee yksimielisesti, mikä merkitsee sitä, että jokaisella sopijapuolella on veto-oikeus.

29 artikla. Sopimus sisältää evoluutiolausek-

keen. Kukin sopimusvaltio voi esittää sopimuksen laajentamista alueille, joita se ei nykyisellään koske. Sekakomitea voidaan määrätä tutkimaan esitystä ja antamaan suosituksia toimenpiteistä. Sopimuspuolten on ratifioitava tai muuten hyväksyttävä omien menettelytapojensa mukaisesti esityksistä johtuvat muutokset.

30 artikla. Artikla velvoittaa sopimusvaltiot ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin sopimuksesta johtuvien sitoumustensa täyttämiseksi. Mikäli sopimusvaltio ei jostain syystä täytä tämän sopimuksen velvoitteita, voi asianomainen sopimusvaltio ryhtyä toimenpiteisiin 25 artiklassa määrättyjen ehtojen ja menettelytapojen mukaisesti.

31 artikla. Artiklassa annetaan sekakomitealle oikeus päättää sopimusliitteiden ja A, B ja F pöytäkirjojen muuttamisesta.

32 artikla. Tämä Suomen kannalta keskeinen artikla koskee EFTA-Bulgaria sopimuksen suhdetta muihin sopimuksiin ja erityisesti KEVSOS-sopimukseen.

Artiklan 1 kohdan mukaan sopimusta sovelletaan yhtäältä kunkin EFTA-valtion ja toisaalta Bulgarian välisiin kauppasuhteisiin, mutta ei EFTA-valtioiden keskinäiseen kauppaan, ellei sopimuksessa toisin määrätä.

Artiklan 2 kohdan mukaan Suomen ja Bulgarian välinen KEVSOS-sopimus pidetään voimassa, kunnes EFTA-Bulgaria sopimus on täysin korvannut KEVSOS-sopimuksen edut.

Artiklan 3 kohdassa todetaan ne artiklat EFTA-sopimuksesta, joita sovelletaan soveltuvin osin KEVSOS-sopimuksen perusteella käytävään kauppaan. Artiklojen avulla täsmennetään ja laajennetaan KEVSOS-sopimuksen soveltamista.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, että liitteessä XIII esitetään erityiset säännöt 32 artiklan soveltamisesta.

33—39 artiklat. Artiklat sisältävät tavanomaisia yleisiä määräyksiä tulliliitoista, vapaa-kauppa-alueista ja rajakaupasta, alueellisesta soveltamisesta, sopimuksen muuttamisesta, sopimukseen liittymisestä, irtisanomisesta ja lakkaamisesta, voimaantulosta ja tallettajasta.

2. Suomen ja Bulgarian välinen maatalouspöytäkirja

Artiklassa 1 todetaan I liitteen sisältävän ne Bulgariasta peräisin olevat maataloustuotteet,

joille Suomi myöntää vapautuksen tulleista ja tuontirajoituksista eräin tuoteluetteloissa mainituin poikkeuksin. Suomi varaa artiklassa myös oikeuden ns. maatalousraaka-aineiden hinnantasaukseen EFTA-konvention tai Suomen ja EY:n välisen sopimuksen mukaisesti tuonnissaan tai viennissään. Bulgarian myönnytykset Suomelle luetellaan pöytäkirjan II liitteessä. Bulgaria puolestaan varaa oikeuden soveltaa ns. maatalousraaka-aineiden hinnantasaustoimenpiteitä Bulgarian ja EY:n välisen Eurooppa-sopimuksen mukaisesti tai EFTA-Bulgaria -sopimuksen A pöytäkirjan 3 artiklan 3 kohdan mukaisessa merkityksessä tuonnissaan tai viennissään.

Suomi ja Bulgaria takaavat, ettei pöytäkirjassa sovitteja myönnytyksiä vaaranneta muilla tuontitoimilla.

Lisäksi sopimuspuolet sopivat GATTin Uruguayn kierroksen tulosten huomioonottamisesta siten, että keskinäisten konsultaatioiden jälkeen sopimuspuolten välinen oikeuksien ja velvollisuuksien välinen tasapaino säilytetään riittävänä.

Artiklassa 2 todetaan alkuperäsääntöjen sijaitsevan pöytäkirjan III liitteessä.

Artiklassa 3 sovitaan, että jalostettujen maataloustuotteiden kauppaan sovelletaan pääsopimuksen A pöytäkirjan määräyksiä ja sen II ja VII luetteloita, ellei tässä pöytäkirjassa toisin määrätä.

Artiklassa 4 sovitaan neuvottelumahdollisuudesta jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä pöytäkirjan asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi sekä mahdollisten muutosten tekemiseksi. Neuvottelut pidetään mahdollisuuksien mukaan olemassa olevien Suomen ja Bulgarian välisten yhteisten elimien puitteissa.

Artiklassa 5 määritellään toimenpiteet, joihin sopimusvaltio voi ryhtyä lisääntyneen tuonnin aiheuttaman tuotannollisen tai taloudellisen uhan edessä. Vastaaviin toimenpiteisiin sopimusvaltiot voivat ryhtyä myös mikäli jälleenviennillä kolmanteen maahan pyritään välttämään viejävaltion kolmanteen maahan kohdistamia tulleja tai määrällisiä rajoituksia, tai mikäli pöytäkirjan noudattaminen johtaa vakavaan pulaan viejävaltion kannalta välttämättömän tuotteen osalta.

Artiklassa 6 olevan evoluutiolausekkeen mu-

kaan sopimuspuolet voivat jommankumman pyynnöstä keskustella keskinäisen maataloustuotekauppansa edelleen vapauttamisesta.

Artiklassa 7 sopimuspuolet sopivat, että uusi pöytäkirja korvaa KEVSOS-sopimuksen maatalouspöytäkirjan (Ptk no 1).

Artikloissa 8 ja 9 sovitaan pöytäkirjan voimaolon sitomisesta pääsopimuksen voimaoloon sekä valtiosisäisestä hyväksymisestä ja siitä tiedottamisesta.

3. Voimaantulo

Sopimus tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1993 niiden allekirjoittajavaltioiden osalta, jotka olivat siihen mennessä tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjansa tallettajan huostaan. Ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjansa tämän jälkeen tallettavan allekirjoittajavaltion osalta sopimus tulee voimaan 38 artiklan määräysten mukaisesti. Maatalouspöytäkirja tulee voimaan samana päivänä kuin sopimus.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Hallitusmuodon 61 § edellyttää, että veroista, myös tulliverosta, on säädettävä lailla. Sopimuksen ja kahdenvälisen maatalouspöytäkirjan tarkoittamien tullien poistumisen ja alenemisen hyväksyminen edellyttää näin ollen eduskunnan suostumuksen.

Edellä esitetyn perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi EFTA-valtioiden ja Bulgarian välillä Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993 tehdyn sopimuksen ja siihen liittyvän Suomen ja Bulgarian välillä Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993 maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan.

Koska sopimus ja siihen liittyvä pöytäkirja sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

EFTA-valtioiden ja Bulgarian tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Bulgarian välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993 EFTA-valtioiden ja Bulgarian tasavallan välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993 Suomen ja Bulgarian välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin siitä on sovittu.

2 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

3 §

Tämä laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Helsingissä 18 päivänä huhtikuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Ulkoasiainministeri *Heikki Haavisto*

(Suomennos)

EFTA-valtioiden ja Bulgarian välinen

SOPIMUS

Johdanto

Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta, Islannin tasavalta, Liechtensteinin ruhtinaskunta, Norjan kuningaskunta, Ruotsin kuningaskunta sekä Sveitsin liittovaltio (jäljempänä "EFTA-valtiot")

ja Bulgarian tasavalta (jäljempänä "Bulgaria"), jotka

palauttavat mieliin aikomuksensa osallistua aktiivisesti Euroopan taloudelliseen integraatioprosessiin ja ilmaisevat valmiutensa toimia yhteistyössä etsittäessä tapoja ja keinoja tämän prosessin vahvistamiseksi;

ottavat huomioon EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisten perinteisten yhteyksien merkityksen ja valtioiden yhteiset arvot sekä tunnustavat, että EFTA-valtiot ja Bulgaria haluavat vahvistaa näitä yhteyksiä ja vakiinnuttaa läheiset ja kestävät suhteet;

ottavat huomioon EFTA-valtioiden ja Bulgarian Genevessä joulukuussa 1991 allekirjoittaman julistuksen;

palauttavat mieliin lujan sitoutumisensa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätösasiakirjaan, Uutta Eurooppaa koskevaan Pariisin Peruskirjaan ja erityisesti ETYKin taloudellista yhteistyötä Euroopassa koskevan Bonnin kokouksen päätösasiakirjaan sisältyviin periaatteisiin;

vahvistavat sitoutumisensa moniarvoiseen demokratiaan, joka perustuu oikeusvaltion periaatteisiin, ihmisoikeuksiin, mukaan lukien vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeudet, ja perusvapauksiin sekä palauttavat mieliin jäsenyytensä Euroopan neuvostossa;

ottavat huomioon EFTA-valtioiden ja Bulgarian sitoutumisen vapaakauppaan ja Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen periaatteisiin;

ovat lujasti vakuuttuneita siitä, että tämä

AGREEMENT

between the EFTA States and the Republic of Bulgaria

Preamble

The Republic of Austria, the Republic of Finland, the Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway, the Kingdom of Sweden, the Swiss Confederation (hereinafter called the EFTA States) and

the Republic of Bulgaria (hereinafter called Bulgaria),

Recalling their intention to participate actively in the process of economic integration in Europe and expressing their preparedness to co-operate in seeking ways and means to strengthen this process,

Considering the importance of the traditional links existing between the EFTA States and Bulgaria and the common values they share, and recognizing that the EFTA States and Bulgaria wish to strengthen these links and to establish close and lasting relations,

Having regard to the Declaration signed by the EFTA States and Bulgaria in Geneva in December 1991,

Recalling their firm commitment to the Final Act of the Conference on Security and Co-operation in Europe, the Charter of Paris for a new Europe, and in particular the principles contained in the final document of the CSCE Bonn Conference on Economic Co-operation in Europe,

Reaffirming their commitment to pluralistic democracy based on the rule of law, human rights, including the rights of persons belonging to minorities, and fundamental freedoms, and recalling their membership in the Council of Europe,

Considering the commitment of the EFTA States and Bulgaria to free trade area and in particular to the principles of the General Agreement on Tariffs and Trade,

Firmly convinced that this Agreement will

sopimus tukee laajan ja yhtenäisen vapaakauppa-alueen luomista Eurooppaan ja täten merkittävästi edistää Euroopan integraatiota;

pitävät mielessä EFTA-valtioiden ja Bulgarian väliset taloudelliset ja yhteiskunnalliset eroavuudet sekä täten tunnustavat, että tämän sopimuksen tavoitteet tulisi saavuttaa sen asianomaisten määräysten avulla;

päättävät tässä tarkoituksessa poistaa asteittain lähes kaikki maiden välisen kaupan esteet Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleis-sopimuksen mukaisesti;

ilmoittavat olevansa valmiit tutkimaan asiaan kuuluvien tekijöiden valossa mahdollisuuksia kehittää ja syventää suhteitaan ulottaakseen ne tämän sopimuksen ulkopuolisille aloille;

ottavat huomioon, että mitään tämän sopimuksen määräyksiä ei tule tulkita siten, että ne vapauttaisivat sopimusvaltiot niiden muista kansainvälisistä sopimuksista johtuvista velvoitteista;

ovat päättäneet ylläolevan saavuttamiseksi tehdä tämän sopimuksen:

1 artikla

Tavoitteet

1. EFTA-valtiot ja Bulgaria perustavat tämän sopimuksen määräysten mukaisesti asteittain 31 päivänä joulukuuta 2002 päättyvän siirtymäajan puitteissa vapaakauppa-alueen.

2. Tämän markkinatalouksien välisiin kauppasuhteisiin sekä demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen perustuvan sopimuksen tavoitteena on:

(a) edistää EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisten taloussuhteiden vakaata kehitystä niiden keskinäistä kauppaa laajentamalla ja täten tukea EFTA-valtioissa ja Bulgariassa taloudellisen toiminnan kehittymistä, elin- ja työolosuhteiden parantumista sekä tuotannon kasvua ja vakaata rahataloutta;

(b) luoda oikeudenmukaiset kilpailuolosuhteet sopimusvaltioiden väliselle kaupalle;

(c) tällä tavoin kaupan esteitä poistamalla edistää maailmankaupan vakaata kehitystä ja laajentumista.

foster the creation of an enlarged and harmonious free trade area within Europe, thus constituting an important contribution to European integration,

Bearing in mind the economic and social disparities between the EFTA States and Bulgaria and thus recognizing that the objectives of this Agreement should be reached through its appropriate provisions,

Resolved to this end to gradually establish a free trade area by eliminating progressively the obstacles to substantially all their trade, in accordance with the General Agreement on Tariffs and Trade,

Declaring their readiness to examine, in the light of any relevant factor, the possibility of developing and deepening their relations in order to extend them to fields not covered by this Agreement,

Considering that no provision of this Agreement may be interpreted as exempting the States Parties to this Agreement from their obligations under other international agreements,

HAVE DECIDED, in pursuit of the above, to conclude this Agreement:

Article 1

Objectives

1. The EFTA States and Bulgaria shall during a transitional period ending not later than 31 December 2002 gradually establish a free trade area, in accordance with the provisions of the present Agreement.

2. The objectives of this Agreement, which is based on trade relations between market economies and on the respect of democratic principles and human rights, are:

(a) to promote, through the expansion of mutual trade, the harmonious development of the economic relations between the EFTA States and Bulgaria and thus to foster in the EFTA States and in Bulgaria the advance of economic activity, the improvement of living and employment conditions, and increased productivity and financial stability;

(b) to provide fair conditions of competition for trade between the States Parties to this Agreement;

(c) to contribute in this way, by the removal of barriers to trade, to the harmonious development and expansion of world trade.

2 artikla
Soveltaisala

Sopimusta sovelletaan seuraaviin tuotteisiin, jotka ovat jonkun sopimusvaltion alkuperä-tuotteita:

(a) Harmonoidun tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmän 25.—97. ryhmiin kuuluviin tuotteisiin, lukuunottamatta tuotteita, jotka luetellaan I liitteessä;

(b) A pöytäkirjassa mainittuihin tuotteisiin kyseisessä pöytäkirjassa esitetyt järjestelyt asianmukaisesti huomioon ottaen; ja

(c) kalaan ja muihin meren tuotteisiin kuten II liitteessä määrätään.

3 artikla

Alkuperäsäännöt ja yhteistyö tullihallinnon alalla

1. Alkuperäsäännöt ja hallinnollisen yhteistyön muodot esitetään B pöytäkirjassa.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät asianmukaisiin toimiin, sekakomitean suorittamat säännölliset tarkastelut ja hallinnolliseen yhteistyöhön tarvittavat järjestelyt mukaan lukien, varmistaakseen, että B pöytäkirjan ja sopimuksen 4—9, 14 ja 23 artiklan määräyksiä sovelletaan tehokkaasti ja yhdenmukaisesti sekä vähentääkseen niin paljon kuin mahdollista kaupalle asetettuja muodollisuuksia ja päästäkseen kaikkia osapuolia tyydyttäviin ratkaisuihin näiden määräysten toteuttamisesta johtuvien ongelmien osalta.

4 artikla

Tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut

1. EFTA-valtioiden ja Unkarin välisessä kaupassa ei oteta käyttöön uusia tuontitulleja tai maksuja, joilla on vastaava vaikutus.

2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivämäärästä lukien EFTA-valtiot poistavat Bulgarian alkuperä tuotteita kaikki tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut, lukuunottamatta III liitteessä mainittuja tuotteita, joiden osalta tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut poistetaan asteittain tässä liitteessä esitettyjen määräysten mukaisesti.

3. EFTA-valtioiden IV liitteessä mainittujen

Article 2
Scope

The Agreement shall apply:

(a) to products falling within Chapters 25 to 97 of the Harmonized Commodity Description and Coding System, excluding the products listed in Annex I;

(b) to products specified in Protocol A, with due regard to the arrangements provided for in that Protocol;

(c) to fish and other marine products as provided for in Annex II; originating in an EFTA State or Bulgaria.

Article 3

Rules of origin and co-operation in customs administration

1. Protocol B lays down the rules of origin and methods of administrative co-operation.

2. The States, Parties to this Agreement, shall take appropriate measures, including regular reviews by the Joint Committee and arrangements for administrative co-operation, to ensure that the provisions of Articles 4 to 9, 14 and 23 of the Agreement and Protocol B are effectively and harmoniously applied, and to reduce, as far as possible, the formalities imposed on trade, and to achieve mutually satisfactory solutions to any difficulties arising from the operation of those provisions.

Article 4

Customs duties on imports and charges having equivalent effect

1. No new customs duty on imports or charges having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Bulgaria.

2. Upon the date of entry into force of this Agreement, the EFTA States shall abolish all customs duties on imports and charges having equivalent effect for products originating in Bulgaria, except for products specified in Annex III for which customs duties on imports and charges having equivalent effect shall be progressively abolished in accordance with the provisions laid down in that Annex.

3. For the products specified in Annex IV

alkuperätuotteiden osalta Bulgaria poistaa kaikki tuontitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut mainitussa liitteessä esitettyjen määrysten mukaisesti.

5 artikla

Perustullit

1. Jokaisen tuotteen osalta perustulli, johon tässä sopimuksessa annettuja peräkkäisiä alennuksia tulee soveltaa, on 31 päivänä toukokuuta 1993 sovellettu suosituimmustulli.

2. Jos tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen jotakin tullialennusta, erityisesti monenvälisen kauppaneuvottelujen Uruguayn kierroksen tai Bulgarian GATTiin liittymisen tuloksena toimeenpantuja alennuksia sovelletaan *kaikkiin maihin* -perusteella, nämä alennetut tullit korvaavat 1 kappaleessa tarkoitetut perustullit siitä päivästä lähtien, jona näitä alennuksia sovelletaan.

3. Alennettuja tulleja, jotka on laskettu 4 artiklan mukaisesti, sovelletaan pyöristettynä ensimmäiseen desimaaliin tai paljoustullien kohdalla toiseen desimaaliin.

6 artikla

Fiskaaliset tullit

1. Tämän sopimuksen 4 artiklan 1—3 kappaleiden määräyksiä sovelletaan myös fiskaaliin tulleihin, jollei C pöytäkirjasta muuta johdu.

2. Sopimusvaltiot voivat korvata fiskaalisen tullin tai tullin fiskaalisen osan sisäisellä verolla.

7 artikla

Vientitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut

1. EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisessä kaupassa ei oteta käyttöön uusia vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja.

2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen EFTA-valtiot poistavat kaikki vientitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut, jollei V liitteestä muuta johdu.

3. Bulgaria poistaa asteittain kaikki vientitullit ja vaikutukseltaan vastaavat maksut. Nä-

originating in an EFTA State, Bulgaria shall abolish all customs duties on imports and charges having equivalent effect in accordance with the provisions laid down in that Annex.

Article 5

Basic duties

1. For each product the basic duty to which the successive reductions set out in this Agreement are to be applied, shall be the Most Favoured Nation rate of duty applied on 31 May 1993.

2. If, after the entry into force of this Agreement, any tariff reduction is applied on an erga omnes basis, in particular reductions implemented as a result of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations or of the accession of Bulgaria to the GATT, such reduced duties shall replace the basic duties referred to in paragraph 1 as from the date when such reductions are applied.

3. The reduced duties calculated in accordance with Article 4 shall be applied rounded to the first decimal place or, in case of specific duties, to the second decimal place.

Article 6

Customs duties of a fiscal nature

1. The provisions of paragraphs 1 to 3 of Article 4 shall also apply to customs duties of a fiscal nature, except as provided for in Protocol C.

2. The States, Parties to this Agreement, may replace a customs duty of a fiscal nature or the fiscal element of a customs duty by an internal tax.

Article 7

Customs duties on exports and charges having equivalent effect

1. No new customs duty on exports or charge having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Bulgaria.

2. The EFTA States shall abolish on the date of entry into force of the Agreement any customs duties on exports and any charges having equivalent effect, except as provided for in Annex V.

3. Bulgaria shall progressively abolish any customs duties on exports and any charges

mä tullit ja maksut poistetaan viimeistään joulukuun 31 päivään 1998 mennessä.

8 artikla

Määrälliset tuontirajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet

1. EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisessä kaupassa ei oteta käyttöön uusia tuontia koskevia määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä.

2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien EFTA-valtiot poistavat tuontiaan koskevat määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, jollei VI liitteestä muuta johdu.

3. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien Bulgaria poistaa tuontiaan koskevat määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet.

9 artikla

Määrälliset vientirajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet

1. EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisessä kaupassa ei oteta käyttöön uusia vientiä koskevia määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä.

2. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien EFTA-valtiot poistavat vientiään koskevat määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, jollei VII liitteestä muuta johdu.

3. Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä lähtien Bulgaria poistaa vientiään koskevat määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, jollei VIII liitteestä muuta johdu.

10 artikla

Yleiset poikkeukset

Tämä sopimus ei estä sellaisten tuonti-, vienti- tai kauttakuljetuskieltojen tai -rajoitusten käyttöä, jotka ovat tarpeen julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän sekä ympäristön suojelemiseksi, taiteellista, historiallista tai muinaistieteellistä arvoa omaavien kansallisaarteiden suojelemiseksi, henkisen omaisuuden suojelemiseksi, kultaa tai hopeaa koskevien sääntöjen vuoksi tai uusiu-

having equivalent effect. Such duties and charges shall be eliminated at the latest by 31 December 1998.

Article 8

Quantitative restrictions on imports and measures having equivalent effect

1. No new quantitative restrictions on imports or measures having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Bulgaria.

2. Quantitative restrictions and measures having equivalent effect on imports to the EFTA States shall be abolished on the date of entry into force of this Agreement, except as provided for in Annex VI.

3. Quantitative restrictions and measures having equivalent effect on imports into Bulgaria shall be abolished on the date of entry into force of the Agreement.

Article 9

Quantitative restrictions on exports and measures having equivalent effect

1. No new quantitative restrictions on exports or measures having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Bulgaria.

2. Quantitative restrictions on exports from the EFTA States and measures having equivalent effect shall be abolished on the date of entry into force of the Agreement, except as provided for in Annex VII.

3. Quantitative restrictions on exports from Bulgaria and measures having equivalent effect shall be abolished on the date of entry into force of the Agreement, except as provided for in Annex VIII.

Article 10

General exceptions

This Agreement shall not preclude prohibitions or restrictions on imports, exports or goods in transit justified on grounds of public morality, public policy or public security; the protection of health and life of humans, animals or plants and the environment; the protection of national treasures possessing artistic, historic or archaeological value; the protection of intellectual property; rules relating to gold or silver; or the conservation of exhaustible

tumattomien luonnonvarojen säilyttämiseksi. Tällaiset kiellot tai rajoitukset eivät saa kuitenkaan johtaa mielivaltaiseen syrjintään tai sopimusvaltioiden välisen kaupan peiteltyihin rajoituksiin.

11 artikla

Valtion monopolit

1. Sopimusvaltiot varmistavat, että luonteeltaan kaupalliset valtion monopolit mukautetaan D pöytäkirjan määräyksiin siten, ettei EFTA-valtioiden eikä Bulgarian kansalaisia syrjitä tavaroiden hankinta- ja markkinointiedellytysten suhteen.

2. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan kaikkiin elimiin, joiden kautta sopimusvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset, lain nojalla tai käytännössä, joko suoraan tai välillisesti valvovat sopimusvaltioiden välistä tuontia tai vientiä, määräävät siitä tai huomattavasti vaikuttavat siihen. Näitä määräyksiä sovelletaan samoin valtion toisille tahoille myöntämiin monopoleihin.

12 artikla

Teknisiä määräyksiä koskevien ehdotusten ilmoitusmenettely

1. EFTA-valtiot ja Bulgaria ilmoittavat toisilleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja IX liitteessä esitettyjen määräysten mukaisesti julkaistavaksi aikomiaan teknisiä määräyksiä ja niiden muutoksia koskevista ehdotuksista.

2. Sopimusvaltiot pyrkivät toimeenpanemaan tämän menettelyn kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Jos osoittautuu, että tämä ei ole täysin mahdollista, sekakomitea myöntää jatkoaikaa.

13 artikla

Maataloustuotteiden kauppa

1. Sopimusvaltiot ilmoittavat olevansa valmiit edistämään maatalouspolitiikkansa sallimissa puitteissa maataloustuotteiden kaupan tasapainoista kehitystä, ottaen huomioon maatalouden suuren merkityksen Bulgarian taloudelle.

2. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi kunkin

natural resources. Such prohibitions or restrictions shall not, however, constitute a means of arbitrary discrimination or a disguised restriction on trade between the States, Parties to this Agreement.

Article 11

State monopolies

1. The States, Parties to this Agreement, shall ensure that any State monopoly of a commercial character be adjusted, subject to the provisions laid down in Protocol D, so that no discrimination regarding the conditions under which goods are procured and marketed will exist between nationals of the EFTA States and of Bulgaria.

2. The provisions of this Article shall apply to any body through which the competent authorities of the States, Parties to this Agreement, in law or in fact, either directly or indirectly supervise, determine or appreciably influence imports or exports between the States, Parties to this Agreement. These provisions shall likewise apply to monopolies delegated by the State to others.

Article 12

Information procedure on draft technical regulations

1. The EFTA States and Bulgaria shall notify each other, at the earliest practicable stage and in accordance with the provisions laid down in Annex IX, of draft technical regulations and draft amendments thereto, which they intend to issue.

2. The States Parties to this Agreement shall endeavour to implement this procedure within two years from the entry into force of the Agreement. If this does not turn out to be fully possible, the Joint Committee shall prolong this period.

Article 13

Trade in agricultural products

1. The States Parties to this Agreement declare their readiness to foster, in so far as their agricultural policies allow, harmonious development of trade in agricultural products, taking into account its high importance for Bulgaria's economy.

2. In pursuance of this objective each indi-

EFTA-valtion ja Bulgarian välillä on toteutettu maataloustuotteiden kauppaa helpottavia toimenpiteitä koskeva kahdenvälinen järjestely.

3. Sopimusvaltiot soveltavat eläinlääkintää, kasvinsuojelua ja ihmisten terveyttä koskevia säännöksiään syrjimättömällä tavalla, eivätkä ne ota käyttöön mitään uusia toimenpiteitä, jotka aiheuttavat kaupalle kohtuutonta haittaa.

14 artikla

Sisäinen verotus

1. Sopimusvaltiot pidättyvät kaikista sisäiseen verotukseen liittyvistä toimenpiteistä tai toimintatavoista, jotka joko suoraan tai välillisesti aiheuttaisivat syrjintää jonkin EFTA-valtion alkuperätuotteiden tai vastaavien Bulgarian alkuperätuotteiden välillä.

2. Jonkin sopimusvaltion alueelle viedyt tuotteet eivät saa hyötyä sisäisten verojen takaisinmaksusta enempää kuin niihin kohdistuneiden suorien tai välillisten verojen arvosta.

15 artikla

Maksut

1. EFTA-valtion ja Bulgarian väliseen kauppaan liittyviä maksuja ja näiden maksujen siirtoa sen sopimusvaltion alueelle, jossa maksun saajalla on kotipaikka, ei saa millään tavoin rajoittaa.

2. Sopimusvaltiot pidättyvät kaikista valuuttarajoituksista ja hallinnollisista rajoituksista, jotka koskevat sopimusvaltion vakinaisen asukkaan liiketoimet kattavien lyhyen ja keskipitkän ajan luottojen myöntämistä, takaisinmaksua tai ottamista.

3. Siihen saakka, kunnes Bulgarian valuutta on saatettu täysin vaihtokelpoiseksi Kansainvälisen valuuttarahaston sopimusartiklojen VIII artiklan tarkoittamassa merkityksessä, Bulgaria varaa itselleen oikeuden soveltaa valuuttarajoituksia, jotka liittyvät lyhyen ja keskipitkän ajan luottojen myöntämiseen tai ottamiseen siinä määrin kuin Bulgarian asema IMF:ssä sallii edellyttäen, että näitä rajoituksia sovelletaan syrjimättömällä tavalla. Niitä sovelletaan siten, että tälle sopimukselle aiheutuu mahdollisimman vähän häiriötä. Bulgaria ilmoittaa sekakomitealle viipymättä tällaisten toimenpiteiden käyttöönotosta ja niitä koskevista mahdollisista muutoksista.

vidual EFTA State and Bulgaria have concluded a bilateral agreement providing for measures to facilitate trade in agricultural products.

3. The States Parties to this Agreement shall apply their regulations in veterinary, plant health and health matters in a non-discriminatory fashion and shall not introduce any new measures that have the effect of unduly obstructing trade.

Article 14

Internal taxation

1. The States, Parties to this Agreement, shall refrain from any measure or practice of an internal fiscal nature establishing, whether directly or indirectly, discrimination between the products originating in an EFTA State and like products originating in Bulgaria.

2. Products exported to the territory of one of the States, Parties to this Agreement, may not benefit from repayment of internal taxation in excess of the amount of direct or indirect taxation imposed on them.

Article 15

Payments

1. Payments relating to trade between an EFTA State and Bulgaria and the transfer of such payments to the territory of the State Party to this Agreement where the creditor resides shall be free from any restrictions.

2. The States Parties to this Agreement shall refrain from any exchange or administrative restrictions on the grant, repayment or acceptance of short and medium-term credits covering commercial transactions in which a resident participates.

3. Until a full convertibility of the Bulgarian currency in the meaning of Article VIII of the Articles of Agreement of the International Monetary Fund is introduced, Bulgaria reserves the right to apply exchange restrictions connected with the granting or taking up of short and medium-term credits to the extent permitted according to Bulgaria's status under the IMF, provided that these restrictions are applied on a non-discriminatory manner. They shall be applied in such a manner as to cause the least possible disruption to this Agreement. Bulgaria shall inform the Joint Committee promptly if the introduction of such measures and of any charges therein.

16 artikla

Julkiset hankinnat

1. Sopimusvaltiot pitävät julkisten hankintamarkkinoidensa todellista vapauttamista tämän sopimuksen yhtenä toivottavana ja tärkeänä tavoitteena.

2. Tämän sopimuksen voimaantulosta lähtien EFTA-valtiot myöntävät Bulgarianlaisille yrityksille luvan tehdä sopimuksia omilla julkisten hankintojen markkinoillaan 12 päivänä huhtikuuta 1979 annetun Valtion hankintoja koskevan sopimuksen mukaisesti, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä helmikuuta 1987 annetulla muutospöytäkirjalla, joka neuvoteltiin Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen alaisuudessa. Bulgaria takaa asteittain, ottaen huomioon taloudessaan tapahtuvat rakennemuutos- ja kehitysprosessit, EFTA-valtioiden yrityksille mahdollisuuden tehdä sopimuksia sen julkisten hankintojen markkinoilla.

3. Niin pian kuin mahdollista tämän sopimuksen tultua voimaan sopimusvaltiot kehittävät ja sovittavat asteittain julkisten viranomaisten ja julkisten yritysten sekä erityis- ja yksinoikeudet saaneiden yksityisten yritysten tekemiin julkisia hankintoja koskeviin sopimuksiin osallistumista koskevat ohjeet, ehdot ja toimitatavat sellaisiksi, että ne takaavat vapaan markkinoillepääsyn ja avoimuuden eikä sopimusvaltioiden mahdollisten toimittajien välille synny syrjintää. Sopimusvaltioiden väliset oikeudet ja velvollisuudet tulee saattaa täysin tasapainoiksi viimeistään siirtymäkauden lopussa.

4. Sekakomitea suosittelee tai hyväksyy taupauskohtaisesti tähän kehitykseen liittyvät käytännön muodollisuudet, mukaan lukien muun muassa soveltamisala, aikataulu ja sovellettavat säännöt.

5. Kyseiset sopimusvaltiot pyrkivät liittymään asianmukaisesti Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen alaisuudessa neuvoteltuihin sopimuksiin.

17 artikla

Henkisen omaisuuden suoja

1. Sopimusvaltiot myöntävät ja takaavat riittävän, tehokkaan ja syrjimättömän teollis- ja tekijänoikeudellisen suojan. Ne ryhtyvät

Article 16

Public procurement

1. The States, Parties to this Agreement, consider the effective liberalization of their respective public procurement markets as a desirable and important objective of this Agreement.

2. As of the entry into force of this Agreement, the EFTA States shall grant companies from Bulgaria access to contract award procedures on their respective public procurement markets according to the Agreement on Government Procurement of 12 April 1979, as amended by a Protocol of Amendments of 2 February 1987, negotiated under the auspices of the General Agreement on Tariffs and Trade. Bulgaria shall, taking into account the restructuring and development process of its economy, gradually ensure that companies from the EFTA States have access on the same principles to contract award procedures on its public procurement market.

3. As soon as possible after the entry into force of this Agreement, the States, Parties to this Agreement, shall progressively develop and adjust the rules, conditions and practices governing participation in public procurement contracts awarded by public authorities and public undertakings, and by private undertakings which have been granted special or exclusive rights, so as to ensure free access and transparency, and that there is no discrimination between potential suppliers from the States Parties to this Agreement. A full balance of rights and obligations between the States Parties to this Agreement shall be established not later than at the end of the transitional period.

4. The Joint Committee shall recommend or agree, as appropriate, the practical modalities for this development including, inter alia, scope, timetable and rules to be applied.

5. The States Parties concerned shall endeavour to accede to the relevant Agreements negotiated under the auspices of the General Agreement on Tariffs and Trade.

Article 17

Protection of intellectual property

1. The States Parties to this Agreement shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual prop-

riittäviin, tehokkaisiin ja syrjimättömiin toimenpiteisiin näiden oikeuksien täytäntöönpanemiseksi oikeuksien loukkausten, väärentämisen ja piratismiin estämiseksi. Sopimusvaltioiden erityisvelvoitteet sisältyvät X liitteeseen.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin mahdollisimman nopeasti tämän sopimuksen tultua voimaan noudattaakseen X liitteen 2 artiklassa lueteltujen monenvälisten yleissopimusten keskeisiä määräyksiä ja tekevät parhaansa pitääkseen ne samoin kuin muut monenväliset sopimukset, jotka helpottavat yhteistyötä teollis- ja tekijänoikeuksien alalla.

3. Teollis- ja tekijänoikeudellisen omaisuuden alalla sopimusvaltiot kohtelevat toistensa kansalaisia yhdenvertaisesti muiden valtioiden kansalaisten kanssa. Niihin hyötyihin, suosituimmuksiin, etuihin ja vapautuksiin, jotka johtuvat:

(a) sopimusvaltion voimassa olevista kahdenvälisistä sopimuksista tämän sopimuksen tullessa voimaan sellaisena kuin siitä ilmoitetaan sopimusvaltioille 1 päivään tammikuuta 1994 mennessä ja

(b) olemassa olevista tai tulevista monenvälisistä sopimuksista, mukaan lukien alueelliset taloudellista integraatiota koskevat sopimukset, joiden osapuolia kaikki sopimusvaltiot eivät ole,

tätä velvoitetta ei välttämättä sovelleta edellyttäen, että se ei johda muiden sopimusvaltioiden kansalaisiin kohdistuvaan mielivaltaiseen tai epäoikeutettuun syrjintään.

Jonkin sopimusvaltion pyynnöstä edellä olevan b-kohdan määräyksistä voidaan neuvotella ja, mikäli tarpeellista, niitä voidaan tarkastella uudelleen tarkoituksena ottaa huomioon taloudelliseen integraatioon liittyvät tulevat tapahtumat.

4. Kaksi tai useampi tämän sopimuksen sopimusvaltiota voi tehdä uusia sopimuksia, jotka ylittävät tämän sopimuksen vaatimukset edellyttäen, että nämä sopimukset ovat avoinna kaikille muille sopimusvaltioille samanlaisin ehdoin ja että ne ovat valmiit ryhtymään sopimusneuvotteluihin hyvässä uskossa.

5. Sopimusvaltiot sopivat asianmukaisista muodollisuuksista sopimusvaltioiden vastaavien viranomaisten teknisen avun ja yhteistyön osalta. Tässä tarkoituksessa ne koordinoivat

erty rights. They shall adopt and take adequate, effective and non-discriminatory measures for the enforcement of such rights against infringement, counterfeiting and piracy. Particular obligations of the States Parties are contained in Annex X.

2. The States Parties to this Agreement shall take all necessary measures as soon as possible after the entry into force of the Agreement to comply with the substantive provisions of the multilateral conventions which are specified in Article 2 of Annex X and make best endeavours to adhere to them as well as to multilateral agreements facilitating co-operation in the field of the protection of intellectual property rights.

3. In the field of intellectual property, the States Parties to this Agreement shall not grant treatment less favourable to each others' nationals than that accorded to nationals of any other State. Any advantage, favour, privilege or immunity deriving from:

(a) bilateral agreements in force for a State Party to this Agreement at the entry into force of this Agreement as notified to the other States Parties by 1 January 1994,

(b) existing and future multilateral agreements, including regional agreements on economic integration, to which not all of the States Parties to this Agreement are Parties,

may be exempted from this obligation, provided that it does not constitute an arbitrary or unjustifiable discrimination of nationals of the other States Parties.

The provisions of sub-paragraph (b) may be subject to consultations and if, need be, to review upon request of any State Party to this Agreement with a view to take into account future developments relating to economic integration.

4. Two or more States Parties to this Agreement may conclude further agreements exceeding the requirements of this Agreement, provided that such agreements shall be open to all other States Parties to this Agreement on terms equivalent to those under the agreements and that they shall be ready to enter into good faith negotiations to this end.

5. The States Parties to this Agreement shall agree upon appropriate modalities for technical assistance and co-operation of respective authorities of the States Parties. To this end, they

pyrkimyksensä vastaavien kansainvälisten järjestöjen toiminnan kanssa.

18 artikla

Yrityksiä koskevat kilpailusäännöt

1. Tämän sopimuksen asianmukaisen toiminnan kanssa ovat ristiriidassa seuraavat seikat, jos ne saattavat vaikuttaa haitallisesti EFTA-valtion ja Bulgarian väliseen kauppaan:

(a) kaikki yritysten väliset sopimukset, kaikki yritysten muodostamien yhteenliittymien päätökset ja yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen; ja

(b) yhden tai useamman yrityksen määrävän markkina-aseman väärinkäyttö sopimusvaltioiden koko alueella tai sen huomattavalla osalla.

2. Tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavasta kolmannelta vuodesta lähtien 1 kappaleen määräyksiä sovelletaan myös julkisten yritysten toimiin ja sellaisten yritysten toimiin, joille sopimusvaltiot myöntävät erikois- tai yksinoikeudet, jos näiden määräysten soveltaminen ei estä niitä toteuttamasta erityisiä tehtäviään lain nojalla tai käytännössä.

3. Jos sopimusvaltio katsoo, että tietty menettelytapa on ristiriidassa 1 ja 2 kappaleiden määräysten kanssa ja jos tällaisella menettelytavalla on tai saattaa olla vakavaa haittaa sopimusvaltion etuihin nähden tai se aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa aineellista vahinkoa sen kotimaan teollisuudelle, se voi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin 25 artiklassa esitettyjen ehtojen ja menettelytapojen mukaisesti.

19 artikla

Valtion tuki

1. Kaikenlainen sopimusvaltion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjen tavaroiden tuotantoa on, sikäli kuin se saattaa vaikuttaa jonkun EFTA-valtion ja Bulgarian väliseen kauppaan, ristiriidassa tämän sopimuksen asianmukaisen toiminnan kanssa.

2. Sen arvioimiseen onko jollakin toimenpiteellä 1 kappaleessa tarkoitettuja vaikutuksia, tulee soveltaa XI liitteessä esitettyjä perusteita.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen sovelta-

shall co-ordinate efforts with relevant international organizations.

Article 18

Rules of competition concerning undertakings

1. The following are incompatible with the proper functioning of this Agreement in so far as they may affect trade between an EFTA State and Bulgaria:

(a) all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices between undertakings which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition;

(b) abuse by one or more undertakings of a dominant position in the territories of the States, Parties to this Agreement, as a whole or in a substantial part thereof.

2. As from the third year from the entry into force of this Agreement, the provisions of paragraph 1 shall also apply to the activities of public undertakings and undertakings for which the States, Parties to this Agreement, grant special or exclusive rights, in so far as the application of such rules does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular tasks assigned to them.

3. If a State Party to this Agreement considers that a given practice is incompatible with the provisions of paragraphs 1 and 2 and if such practice causes or threatens to cause serious prejudice to the interest of that State Party or material injury to its domestic industry, it may take appropriate measures under the conditions and in accordance with the procedures laid down in Article 25.

Article 19

State aid

1. Any aid granted by a State, Party to this Agreement, or through State resources in any form whatsoever which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods shall, in so far as it may affect trade between an EFTA State and Bulgaria, be incompatible with the proper functioning of this Agreement.

2. Any practices contrary to paragraph 1 should be assessed on the basis of the criteria set out in Annex XI.

3. For the purpose of applying the provi-

misen osalta sopimusvaltiot tunnustavat, että tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viiden vuoden jakson aikana Bulgaria voi myöntää enemmän tukea kuin EFTA-valtioille olisi sallittua XI liitteessä esitettyjen perusteiden mukaisesti. Sekakomitea voi Bulgarian taloudellisen tilanteen huomioon ottaen päättää tämän määräyksen soveltamisen jatkamisesta

4. Sopimusvaltiot varmistavat valtion tukitoimien avoimuuden vaihtamalla tietoja XII liitteen määräysten mukaisesti.

5. Jos sopimusvaltio katsoo, että jokin toimintatapa on ristiriidassa 1 kappaleen määräysten kanssa, se voi ryhtyä asianmukaisiin toimiin tätä toimintatapaa vastaan 25 artiklassa esitettyjen ehtojen ja menettelytapojen mukaisesti, mistä ei saa aiheutua enemmän vahinkoa kuin kyseisestä toimintatavasta. Toimet eivät saa olla sopimusvaltion muiden kansainvälisten velvoitteiden vastaisia.

20 artikla

Polkumyynti

Jos EFTA-valtio havaitsee, että Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklan tarkoittamaa polkumyyntiä harjoitetaan kaupassa Bulgarian kanssa tai jos Bulgaria havaitsee, että tällaista polkumyyntiä harjoitetaan jonkun EFTA-valtion kanssa käytävässä kaupassa, kyseinen sopimusvaltio voi ryhtyä asianmukaisiin vastatoimiin Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklan soveltamista koskevan sopimuksen sekä tämän sopimuksen 25 artiklassa esitettyjen menettelytapojen mukaisesti.

21 artikla

Tiettyjen tuotteiden tuontia koskevat varatoimet

Jos jonkin tuotteen tuonti kasvaa siinä määrin ja sellaisissa olosuhteissa, että se aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa:

(a) vakavaa vahinkoa samankaltaisten tai suoranaisesti kilpailevien tuotteiden kotimaisille tuottajille tuojasopimusvaltion alueella; tai

(b) vakavia häiriöitä jollekin talouden sekto-

sions of paragraphs 1 and 2, the States Parties to this Agreement recognize that during the first five years after the entry into force of this Agreement Bulgaria may grant aid with a higher intensity than would be tolerated for EFTA States according to the criteria set out in Annex XI. The Joint Committee may, taking into account the economic situation of Bulgaria, decide on prolongation of the application of this provision.

4. The States Parties to this Agreement shall ensure transparency of state aid measures by exchanging information as provided in Annex XII.

5. If a State Party to this Agreement considers that a given practice is incompatible with the provisions of paragraph 1, it may take appropriate measures against this practice, which shall not be in excess of the injury caused by the practice, under the conditions and in accordance with the procedures laid down in Article 25. Such measures shall not be contrary to the other international obligations of a State Party.

Article 20

Dumping

If an EFTA State finds that dumping within the meaning of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade is taking place in trade with Bulgaria, or if Bulgaria finds that dumping within this meaning is taking place in trade with an EFTA State, the State Party concerned may take appropriate measures against this practice in accordance with the Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade and with the procedures laid down in Article 25.

Article 21

Emergency action on imports of a particular product

Where any product is being imported in such increased quantities and under such conditions as to cause or threaten to cause:

(a) serious injury to domestic producers of like or directly competitive products in the territory of the importing State, Party to this Agreement, or

(b) serious disturbances in any sector of the

rille tai vaikeuksia, jotka saattaisivat vakavasti heikentää jonkin alueen taloudellista tilannetta,

kyseinen sopimusvaltio voi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin 25 artiklassa esitettyjen ehtojen ja menettelytapojen mukaisesti.

22 artikla

Rakennesopeutus

1. Bulgaria voi määräaikaisena poikkeustoimenpiteenä ryhtyä soveltamaan korotettuja tulleja 4 artiklan määräyksistä poiketen.

2. Näitä toimenpiteitä voidaan soveltaa vain nuoriin teollisuusyrityksiin tai tiettyihin sektoreihin, joilla tapahtuu uudelleenjärjestelyjä tai joilla on vakavia vaikeuksia, erityisesti milloin nämä vaikeudet aiheuttavat merkittäviä sosiaalisia ongelmia.

3. Bulgariassa EFTA-valtioiden alkuperätuotteisiin sovellettavat tuontitullit, jotka johduvat näistä toimenpiteistä, eivät saa ylittää 25 %:a tuotteen arvosta ja niiden tulee edelleen sisältää tietty etuuskohtelu EFTA-valtioiden alkuperä tuotteille. Näiden toimenpiteiden alaisen tuotteiden tuonnin kokonaisarvo ei saa ylittää 15 %:a EFTA-valtioista peräisin olevien 2 artiklassa määriteltyjen teollisuustuotteiden viimeisen saatavissa olevan tilastoidun vuoden kokonaistuonnista.

4. Näitä toimenpiteitä sovelletaan enintään viiden vuoden ajan, jollei sekakomitea myönnä pidempää aikaa. Niiden käyttö lopetetaan viimeistään siirtymäkauden päätyttyä.

5. Tällaisia toimenpiteitä ei voida ottaa käyttöön minkään tuotteen osalta, jos on kulu- nut yli kolme vuotta kaikkien tullien ja määrällisten rajoitusten tai vaikutukseltaan vastaavien maksujen tai toimenpiteiden poistamisesta kyseiseltä tuotteelta.

6. Bulgaria tiedottaa sekakomitealle kaikista poikkeustoimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä, ja EFTA-valtioiden pyynnöstä sekakomiteassa neuvotellaan näistä toimenpiteistä sekä asianomaisista sektoreista ennen toimenpiteiden soveltamista. Ryhtyessään tällaisiin toimiin Bulgaria toimittaa sekakomitealle tämän artiklan nojalla käyttöön otettujen tullien poistamista koskevan aikataulun. Tässä aikataulussa esitetään näiden tullien poistaminen vuosittaisin tasaerin alkaen viimeistään kahden vuoden

economy or difficulties which could bring about serious deterioration in the economic situation of a region,

the State Party concerned may take appropriate measures under the conditions and in accordance with the procedures laid down in Article 25.

Article 22

Structural adjustment

1. Exceptional measures of limited duration which derogate from the provisions of Article 4 may be taken by Bulgaria in the form of increased customs duties.

2. These measures may only concern infant industries, or certain sectors undergoing restructuring or facing serious difficulties, particularly where these difficulties produce important social problems.

3. Customs duties on imports applicable in Bulgaria to products originating in the EFTA States introduced by these measures may not exceed 25% ad valorem and shall maintain an element of preference for products originating in the EFTA States. The total value of imports of the products which are subject to these measures may not exceed 15% of total imports of industrial products from the EFTA States, as defined in Article 2, during the last year for which statistics are available.

4. These measures shall be applied for a period not exceeding five years unless a longer duration is authorized by the Joint Committee. They shall cease to apply at the latest at the expiration of the transition period.

5. No such measures can be introduced in respect of a product if more than three years have elapsed since the elimination of all duties and quantitative restrictions or charges or measures having an equivalent effect concerning that product.

6. Bulgaria shall inform the Joint Committee of any exceptional measures it intends to take and, at the request of the EFTA States, consultations shall be held in the Joint Committee on such measures and the sectors to which they apply before they are applied. When taking such measures Bulgaria shall provide the Joint Committee with a schedule for the elimination of the customs duties introduced under this Article. This schedule shall provide for a phasing out of these duties

kuluttua tullien käyttönotosta. Sekakomitea voi päättää erilaisesta aikataulusta.

23 artikla

Jälleenvienti ja vakava pula

Milloin 7 ja 9 artiklan määräysten noudattaminen johtaa:

(a) jälleenvientiin kolmanteen maahan, johon viejänsopimusvaltio soveltaa kyseisen tuotteen osalta määrällisiä vientirajoituksia, vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä tai maksuja; tai

(b) vakavaan pulaan tai sen uhkaan sellaisen tuotteen osalta, joka on välttämätön viejänsopimusvaltiolle;

ja milloin yllä mainitut tilanteet aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa suuria vaikeuksia viejänsopimusvaltiolle, tämä valtio voi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin 25 artiklassa esitettyjen ehtojen ja menettelytapojen mukaisesti. Toimenpiteet eivät saa olla syrjiviä ja ne tulee poistaa, kun olosuhteet eivät enää oikeuta niiden ylläpitämistä.

24 artikla

Maksutasevaikeudet

1. Milloin EFTA-valtio tai Bulgaria on vakavissa maksutasevaikeuksissa tai sellaiset vaikeudet vakavasti uhkaavat, EFTA-valtio tai Bulgaria voi Tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa asetettujen ehtojen mukaisesti ottaa käyttöön kauppaa rajoittavia toimia, joita sovelletaan tietyn ajan vain siinä määrin kuin on tarpeellista maksutasetilanteen korjaamiseksi. Toimenpiteitä lievennetään asteittain maksutaseolosuhteiden parantuessa ja ne poistetaan, kun olosuhteet eivät enää oikeuta niiden säilyttämistä. EFTA-valtio tai Bulgaria tiedottaa toisille sopimusvaltioille ja sekakomitealle välittömästi toimenpiteiden käyttöönotosta ja, jos mahdollista, niiden poistamisaikataulusta.

2. Sopimusvaltiot pyrkivät kuitenkin välttämään rajoittavien toimenpiteiden käyttöönottoa maksutasetarkoituksiin.

starting at the latest two years after their introduction, at equal annual rates. The Joint Committee may decide on a different schedule.

Article 23

Re-export and serious shortage

Where compliance with the provisions of Articles 7 and 9 leads to:

(a) re-export towards a third country against which the exporting State, Party to this Agreement, maintains for the product concerned quantitative export restrictions, export duties or measures or charges having equivalent effect; or

(b) a serious shortage, or threat thereof, of a product essential to the exporting State Party to this Agreement;

and where the situations referred to above give rise or are likely to give rise to major difficulties for the exporting State Party, that State Party may take appropriate measures under the conditions and in accordance with the procedures laid down in Article 25. The measures shall be non-discriminatory and be eliminated when conditions no longer justify their maintenance.

Article 24

Balance of payments difficulties

1. Where an EFTA State or Bulgaria is in serious balance of payments difficulties, or under imminent threat thereof, the EFTA State or Bulgaria, as the case may be, may, in accordance with the conditions established under the General Agreement on Tariffs and Trade, adopt trade restrictive measures, which shall be of limited duration and may not go beyond what is necessary to remedy the balance of payments situation. The measures shall be progressively relaxed as balance of payments conditions improve and they shall be eliminated when conditions no longer justify this maintenance. The EFTA State or Bulgaria, as the case may be, shall inform the other States, Parties to this Agreement, and the Joint Committee forthwith of their introduction and, whenever practicable, of a time schedule for their removal.

2. The States, Parties to this Agreement, shall, nevertheless, endeavour to avoid the imposition of restrictive measures for balance of payments purposes.

25 artikla

*Suojatoimenpiteiden soveltamisessa
noudatettavat menettelytavat*

1. Ennen jäljempänä tässä artiklassa esitetävien suojatoimenpiteiden soveltamisen menettelyn aloittamista sopimusvaltiot pyrkivät ratkaisemaan mahdolliset keskinäiset erimielisyytensä suorien neuvottelujen avulla ja ilmoittavat niistä toisille sopimusvaltioille.

2. Jollei tämän artiklan 6 kappaleessa toisin määrätä, sopimusvaltio, joka harkitsee suojatoimenpiteisiin ryhtymistä, tiedottaa asiasta viipymättä toisille sopimusvaltioille ja sekakomitealle sekä toimittaa näille kaikki asiaankuuluvat tiedot. Sopimusvaltioiden väliset neuvottelut tapahtuvat viipymättä sekakomiteassa yhteisesti hyväksyttävään ratkaisuun löytämiseksi.

3. (a) Sopimuksen 18 artiklan ja 19 artiklan osalta kyseiset sopimusvaltiot antavat sekakomitealle kaiken tarvittavan avun tapauksen tutkimiseksi ja, mahdollisuuksien mukaan, luopuvat vastustetusta menettelystä. Jos kyseinen sopimusvaltio ei lopeta vastustettua menettelyä sekakomitean antaman määräajan kuluessa tai jos sekakomitea ei pääse sopimukseen neuvottelujen jälkeen taikka kolmen kuukauden kuluessa asian viemisestä neuvotteluun, kyseinen sopimusvaltio voi ryhtyä tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin kyseisestä menettelystä johdettujen vaikeuksien käsittelemiseksi.

(b) Sopimuksen 20, 21 ja 23 artiklan osalta sekakomitea tutkii tapauksen tai tilanteen ja se voi tehdä tarvittavan päätöksen kyseisen sopimusvaltion ilmoittamien vaikeuksien lopettamiseksi. Jos päätöstä ei ole tehty kolmenkymmenen päivän kuluessa asian viemisestä sekakomitealle, kyseinen sopimusvaltio voi ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

(c) Sopimuksen 30 artiklan osalta kyseisen sopimusvaltion tulee toimittaa sekakomitealle kaikki asiaan liittyvät tilanteen perusteellisen tutkimisen kannalta tarpeelliset tiedot yhteisesti hyväksyttävään ratkaisuun löytämiseksi. Jos sekakomitea ei pääse tällaiseen ratkaisuun tai jos kolme kuukautta on kulunut ilmoituspäivästä, kyseinen sopimusvaltio voi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Article 25

*Procedure for the application of safeguard
measures*

1. Before initiating the procedure for the application of safeguard measures set out in the following paragraphs of the present Article, the States Parties to this Agreement shall endeavour to solve any differences between them through direct consultations, and inform the other States Parties to this Agreement thereof.

2. Without prejudice to paragraph 6 of the present Article, a State, Party to this Agreement, which considers resorting to safeguard measures shall promptly notify the other States Parties and the Joint Committee thereof and supply all relevant information. Consultations between the States Parties to this Agreement shall take place without delay in the Joint Committee with a view to finding a commonly acceptable solution.

3. (a) As regards Articles 18 and 19, the States Parties concerned shall give to the Joint Committee all the assistance required in order to examine the case and, where appropriate, eliminate the practice objected to. If the State Party in question fails to put an end to the practice objected to within the period fixed by the Joint Committee or if the Joint Committee fails to reach an agreement after consultations, or after three months following referral for such consultations, the State Party concerned may adopt the appropriate measures to deal with the difficulties resulting from the practice in question.

(b) As regards Articles 20, 21 and 23, the Joint Committee shall examine the case or the situation and may take any decision needed to put an end to the difficulties notified by the State Party concerned. In the absence of such a decision within thirty days of the matter being referred to the Joint Committee, the State Party concerned may adopt the measures necessary in order to remedy the situation.

(c) As regards Article 30, the State Party concerned shall apply the Joint Committee with all relevant information required for a through examination of the situation with a view to seeking a commonly acceptable solution. If the Joint Committee fails to reach such a solution or a period of three months has elapsed from the date of notification, the State Party concerned may take appropriate measures.

4. Suojatoimenpiteistä on tiedotettava viipymättä toisille sopimusvaltioille ja sekakomitealle. Niiden laajuus ja kesto on rajoitettava ehdottomasti välttämättömiin toimenpiteisiin niiden soveltamiseen johtaneen tilanteen korjaamiseksi, eivätkä ne saa olla kohtuuttomia kyseisen toimintatavan tai vaikeuden aiheuttamaan haittaan nähden. Ensimmäisessä on sovellettava toimenpiteitä, jotka vähiten häiritsevät tämän sopimuksen toimintaa. Bulgarian toimenpiteet EFTA-valtion toimintaa tai laiminlyöntiä vastaan saavat vaikuttaa ainoastaan kyseisen valtion kanssa käytävään kauppaan. Toimenpiteisiin Bulgarian toimintaa tai laiminlyöntiä vastaan voivat ryhtyä vain se tai ne EFTA-valtiot, joiden kauppaan kyseinen toiminta tai laiminlyönti vaikuttaa.

5. Käytetyistä suojatoimenpiteistä keskustellaan säännöllisesti sekakomiteassa tarkoituksena lieventää niitä tai korvata tai poistaa ne mahdollisimman nopeasti.

6. Kun välitöntä toimintaa vaativat poikkeusolosuhteet estävät ennakkotarkastuksen, kyseinen sopimusvaltio voi 20, 21 ja 23 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ja milloin valtion tuki kohdistuu suoraan ja välittömästi sopimusvaltioiden väliseen kauppaan ryhtyä välittömästi tilanteen käsittelemisen kannalta ehdottoman välttämättömiin varo- ja väliaikais-toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. Toimenpiteistä tiedotetaan viipymättä sekakomitealle ja sopimusvaltioiden väliset neuvottelut käydään mahdollisimman pian sekakomiteassa.

26 artikla

Turvallisuuteen liittyvät poikkeukset

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä sopimusvaltiota ryhtymästä toimenpiteisiin, joita se pitää tarpeellisina:

(a) keskeisten turvallisuussetujensa vastaisen tietojen paljastamisen estämiseksi;

(b) sellaisten keskeisten turvallisuussetujensa suojelemiseksi tai sellaisten kansainvälisten velvoitteiden tai kansallisten toimintaohjelmien käyttöönottamiseksi,

(i) jotka liittyvät aseiden, ammuksien ja sotavälineiden kauppaan edellyttäen, että nämä toimenpiteet eivät vahingoita kilpailuolosuhteita sellaisten tuotteiden osalta, joita ei ole tarkoitettu erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin, ja sellaiseen muiden tavaroiden, materiaalien ja palvelusten kauppaan, joka tapahtuu

4. The safeguard measures taken shall be notified immediately to the other States Parties and to the Joint Committee. They shall be restricted with regard to their extent and to their duration to what is strictly necessary in order to rectify the situation giving rise to their application and shall not be in excess of the injury caused by the practice or the difficulty in question. Priority shall be given to such measures as will least disturb the functioning of the Agreement. The measures taken by Bulgaria against an action or an omission of an EFTA State may only affect the trade with that State. The measures taken against an action or an omission of Bulgaria may be only taken by that or those EFTA States the trade of which is affected by the said action or omission.

5. The safeguard measures taken shall be the object of regular consultations within the Joint Committee with a view to their relaxation, substitution or abolition as soon as possible.

6. Where exceptional circumstances requiring immediate action make prior examination impossible, the State Party concerned may, in the cases of Articles 20, 21 and 23 and in cases of state aid having a direct and immediate incidence on trade between the States Parties, apply forthwith the precautionary and provisional measures strictly necessary to remedy the situation. The measures shall be notified without delay and consultations between the States Parties to this Agreement shall take place as soon as possible within the Joint Committee.

Article 26

Security exceptions

Nothing in this Agreement shall prevent a State, Party to this Agreement, from taking any measures which it considers necessary:

(a) to prevent the disclosure of information contrary to its essential security interests;

(b) for the protection of its essential security interests or for the implementation of international obligations or national policies

(i) relating to the traffic in arms, ammunition and implements of war, provided that such measures do not impair the conditions of competition in respect of products not intended for specifically military purposes, and to such traffic in other goods, materials and services as is carried on directly or indirectly for the

suoraan tai välillisesti sotavoimien varustamistarkoituksessa; tai

(ii) jotka liittyvät biologisten ja kemiallisten aseiden, ydinaseiden tai muiden ydinräjähdeiden leviämisen rajoittamiseen; tai

(iii) joihin ryhdytään sotatilan tai muun vakavan sodan uhan muodostavan kansainvälisen jännitystilan aikana.

27 artikla

Sekakomitea

1. Tämän sopimuksen toimeenpanoa valvoo ja johtaa Geneven julistuksen nojalla perustettu sekakomitea.

2. Sopimuksen asianmukaiseksi toimeenpanemiseksi sopimusvaltiot vaihtavat tietoja ja, mikäli jokin sopimusvaltio pyytää, neuvottelevat sekakomiteassa. Sekakomitea tutkii jatkuvasti mahdollisuuksia poistaa edelleen EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisen kaupan esteitä.

3. Sekakomitea voi tehdä päätöksensä tässä sopimuksessa esitettyissä tapauksissa. Muissa asioissa sekakomitea voi antaa suosituksia.

28 artikla

Sekakomitean menettelytavat

1. Tämän sopimuksen asianmukaiseksi toimeenpanemiseksi sekakomitea kokoontuu tarpeen mukaan, mutta ainakin kerran vuodessa. Jokainen sopimusvaltio voi pyytää kokouksen kutsumista koolle.

2. Sekakomitea ilmaisee kantansa yksimielisesti.

3. Jos sopimusvaltion edustaja sekakomiteassa on hyväksynyt päätöksen valtiosääntönsä mukaisten vaatimusten täyttämistä koskevin varauksin, päätös tulee voimaan sinä päivänä, jona varauksen kumoamisesta tiedotetaan, jollei päätöksessä ilmoiteta myöhempää päivämäärää.

4. Sekakomitea laatii tätä sopimusta varten omat menettelytapasääntönsä, joihin sisältyy muun muassa määräykset kokousten kutumisesta koolle sekä puheenjohtajan nimittämistä ja tämän toimikaudesta.

5. Sekakomitea voi päättää sellaisten avus-

purpose of supplying a military establishment; or

(ii) relating to the non-proliferation of biological and chemical weapons, nuclear weapons or other nuclear explosive devices; or

(iii) taken in time of war or serious international tension constituting threat of war.

Article 27

The Joint Committee

1. The implementation of this Agreement shall be supervised and administered by the Joint Committee established under the Geneva Declaration.

2. For the purpose of the proper implementation of the Agreement, the States, Parties to this Agreement, shall exchange information and, at the request of any State Party to this Agreement, shall hold consultations within the Joint Committee. The Joint Committee shall keep under review the possibility of further removal of the obstacles to trade between the EFTA States and Bulgaria.

3. The Joint Committee may take decisions in the cases provided for in this Agreement. On other matters the Joint Committee may make recommendations.

Article 28

Procedures of the Joint Committee

1. For the proper implementation of this Agreement the Joint Committee shall meet whenever necessary but at least once a year. Each State, Party to this Agreement, may request that a meeting be held.

2. The Joint Committee shall act by common agreement.

3. If a representative in the Joint Committee of a State, Party to this Agreement, has accepted a decision subject to the fulfilment of constitutional requirements, the decision shall enter into force, if no later date is contained therein, on the day the lifting of the reservation is notified.

4. For the purpose of this Agreement the Joint Committee shall adopt its rules of procedure which shall, inter alia, contain provisions for convening meetings and for the designation of the Chairman and his term of office.

5. The Joint Committee may decide to set up

tavien alakomiteoiden ja työryhmien asettamisesta, jotka se katsoo tarpeellisiksi tehtäviensä suorittamiseksi.

29 artikla

Evoluutiolauseke

1. Kun jonkin sopimusvaltion mielestä olisi sopimusvaltioiden talouselämän etujen kannalta hyödyllistä kehittää ja syventää tämän sopimuksen nojalla luotuja suhteita laajentamalla niitä sopimuksen ulkopuolisille alueille, se jättää sopimusvaltioille perustellun pyynnön. Sopimusvaltiot voivat määrätä sekakomitean tutkimaan pyyntöä ja mahdollisesti antamaan niille suosituksia erityisesti neuvotteluihin ryhtymiseksi.

2. Tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettua menettelyä johtuvat sopimukset tulevat sopimusvaltioiden ratifioitaviksi ja hyväksyttäviksi niiden omien menettelytapojen mukaisesti.

30 artikla

Sopimusvelvoitteiden täyttäminen

1. Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi ja tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteidensa täyttämiseksi.

2. Jos jokin EFTA-valtio katsoo Bulgarian tai jos Bulgaria katsoo jonkin EFTA-valtion jättäneen täyttämättä tästä sopimuksesta johtuvia velvoitteitaan, kyseinen sopimusvaltio voi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin 25 artiklassa määrättyjen ehtojen ja menettelytapojen mukaisesti.

31 artikla

Liitteet ja pöytäkirjat

Tämän sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat ovat sen erottamaton osa. Sekakomitea voi päättää muuttaa liitteitä sekä A, B ja F pöytäkirjoja.

32 artikla

Muiden sopimusten alaiset kauppasuhteet

1. Tätä sopimusta sovelletaan yksittäisten EFTA-valtioiden ja Bulgarian välisiin kaup-

such sub-committees and working parties as it considers necessary to assist it in accomplishing its tasks.

Article 29

Evolutionary clause

1. Where a State, Party to this Agreement, considers that it would be useful in the interests of the economies of the States, Parties to this Agreement to develop and deepen the relations established by the Agreement by extending them to fields not covered thereby, it shall submit a reasoned request to the States, Parties to this Agreement. The States, Parties to this Agreement, may instruct the Joint Committee to examine this request and, where appropriate, to make recommendations to them, particularly with a view to opening negotiations.

2. Agreements resulting from the procedure referred to in paragraph 1 will be subject to ratification or approval by the States, Parties to this Agreement, in accordance with their own procedures.

Article 30

Fulfilment of obligations

1. The States, Parties to this Agreement, shall take all necessary measures to ensure the achievement of the objectives of the Agreement and the fulfilment of their obligations under the Agreement.

2. If an EFTA State considers that Bulgaria has, or if Bulgaria considers that an EFTA State has failed to fulfil an obligation under this Agreement, the State Party concerned may take the appropriate measures under the conditions and in accordance with the procedures laid down in Article 25.

Article 31

Annexes and Protocols

The Annexes and the Protocols to this Agreement are an integral part of it. The Joint Committee may decide to amend the Annexes, and Protocols A, B and F.

Article 32

Trade relations governed by other Agreements

1. This Agreement applies to trade relations between, on the one side, the individual EFTA

pasuhteisiin, mutta ei yksittäisten EFTA-valtioiden välisiin kauppasuhteisiin, jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä.

2. Suomen ja Bulgarian välinen sopimus Kaupan esteiden vastavuoroisesta poistamisesta, joka allekirjoitettiin 26 päivänä huhtikuuta 1974, sellaisena kuin se on muutettuna (jäljempänä Suomi-Bulgaria -sopimus), pysyy voimassa kunnes mainitun sopimuksen osapuolille myöntämien keskinäisten etujen sisältö on täysin korvattu tämän sopimuksen eduilla. Tuossa vaiheessa Suomi-Bulgaria -sopimus lakkautetaan Suomen ja Bulgarian yhteisellä päätöksellä. Kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhdytään sen takaamiseksi, että Suomi-Bulgaria -sopimuksen lakkauttamisen takia mitään myönnytyksiä ei peruuteta. Tämän sopimuksen muille sopimusvaltioille tiedotetaan päätöksensä ja kyseisistä toimenpiteistä viipymättä.

Mitään Suomi-Bulgaria -sopimuksen nojalla annettuja myönnytyksiä ei irtisanota tämän sopimuksen voimaantulon seurauksena. Jos tällainen riski syntyy, Suomi ja Bulgaria neuvottelevat välittömästi keskenään tarkoituksena kyseisen riskin poistaminen.

3. Tämän sopimuksen 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23 ja 29 artiklan määräyksiä sovelletaan myös soveltuvien osin Suomen ja Bulgarian väliseen Suomi-Bulgaria -sopimuksen alaiseen kauppaan.

4. Tämän sopimuksen XIII liitteessä esitetään erityiset säännöt tämän artiklan soveltamisesta.

33 artikla

Tulliliitot, vapaakauppa-alueet ja rajakauppa

Tämä sopimus ei estä ylläpitämästä tai perustamasta tulliliittoja, vapaakauppa-alueita tai rajakauppajärjestelyjä edellyttäen, että nämä eivät vaikuta haitallisesti tämän sopimuksen mukaiseen kauppajärjestelmään ja varsinkaan sen alkuperäsääntöjä koskeviin määräyksiin.

34 artikla

Alueellinen soveltaminen

Tätä sopimusta sovelletaan tämän sopimuksen osapuolina olevien valtioiden alueilla.

States, and, on the other side, Bulgaria, but not to the trade relations between individual EFTA States, except if otherwise provided for in this Agreement.

2. The Agreement between Finland and Bulgaria on the Reciprocal Removal of Obstacles to Trade, signed on 26 April 1974, as amended (hereinafter referred to as the "Finland-Bulgaria Agreement"), shall remain in force until the substance of the mutual benefits granted by that Agreement to its Parties has been fully overtaken by the present Agreement. At that stage the Finland-Bulgaria Agreement will be terminated by a joint decision of Finland and Bulgaria. All necessary measures shall be taken in order to assure that no concessions are withdrawn through the termination of the Finland-Bulgaria Agreement. The other States, Parties to the present Agreement, will be informed of this decision and those measures without delay.

No concession given under the Finland-Bulgaria Agreement shall be withdrawn as a consequence of the entry into force of the present Agreement. If such a risk arises, Finland and Bulgaria will immediately consult each other in view of removing such a risk.

3. The provisions of Articles 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23 and 29 of the present Agreement shall also apply, mutatis mutandis, to trade between Finland and Bulgaria under the Finland-Bulgaria Agreement.

4. Specific rules on the implementation of this Article are contained in Annex XIII.

Article 33

Customs unions, free trade areas and frontier trade

This Agreement shall not prevent the maintenance or establishment of customs unions, free trade areas or arrangements for frontier trade to the extent that these do not negatively affect the trade regime and in particular the provisions concerning rules of origin provided for by this Agreement.

Article 34

Territorial application

This Agreement shall apply to the territories of the States, Parties to this Agreement.

35 artikla

Muutokset

Tähän sopimukseen tehtävät muut kuin 31 artiklan tarkoittamat muutokset, jotka sekakomitea hyväksyy, alistetaan sopimusvaltioiden hyväksyttäväksi ja ne tulevat voimaan, jos kaikki sopimusvaltiot ne hyväksyvät. Hyväksymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

36 artikla

Liittyminen

1. Jokainen valtio, joka on Euroopan vapaakauppaliiton jäsen, voi liittyä tähän sopimukseen edellyttäen, että sekakomitea päättää hyväksyä sen liittymisen, josta neuvotellaan liittyvän valtion ja kyseisten sopimusvaltioiden välillä päätöksessä esitetyillä ehdoilla. Liittymiskirja talletetaan tallettajan huostaan.

2. Liittyvän valtion osalta sopimus tulee voimaan liittymiskirjan tallettamisen jälkeisen kolmannen kuukauden ensimmäisenä päivänä.

37 artikla

Irtisanominen ja voimassaolon lakkaaminen

1. Jokainen sopimusvaltio voi sanoa irti tämän sopimuksen jättämällä tallettajalle asiasta kirjallisen ilmoituksen. Irtisanominen tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen.

2. Jos Bulgaria sanoo irti sopimuksen, sen voimassaolo lakkaa irtisanomisajan päätyttyä, ja jos kaikki EFTA-valtiot sanovat irti sopimuksen, sen voimassaolo lakkaa viimeisen irtisanomisajan päätyttyä.

3. EFTAn jäsenvaltio, joka sanoo irti Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan yleissopimuksen, lakkaa irtisanomisen ajankohtana itsestään olemasta tämän sopimuksen osapuoli.

38 artikla

Voimaantulo

1. Tämä sopimus tulee voimaan 1 päivänä

Article 35

Amendments

Amendments to this Agreement other than those referred to in Article 31 which are approved by the Joint Committee shall be submitted to the States, Parties to this Agreement, for acceptance and shall enter into force if accepted by all the States, Parties to this Agreement. The instruments of acceptance shall be deposited with the Depositary.

Article 36

Accession

1. Any State, becoming a Member of the European Free Trade Association, may accede to this Agreement, provided that the Joint Committee decides to approve its accession, to be negotiated between the acceding State and the States Parties concerned, on such terms and conditions as set out in that decision. The instrument of accession shall be deposited with the Depositary.

2. In relation to an acceding State, the Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument of accession.

Article 37

Withdrawal and expiration

1. Each State, Party to this Agreement, may withdraw therefrom by means of a written notification to the Depositary. The withdrawal shall take effect six months after the date on which the notification is received by the Depositary.

2. If Bulgaria withdraws, the Agreement shall expire at the end of the notice period, and if all EFTA States withdraw it shall expire at the end of the latest notice period.

3. Any EFTA Member State which withdraws from the Convention establishing the European Free Trade Association shall ipso facto on the same day as the withdrawal takes effect cease to be a State, Party to this Agreement.

Article 38

Entry into force

1. This Agreement shall enter into force on 1

heinäkuuta 1993 niiden allekirjoittajavaltioiden osalta, jotka ovat siihen mennessä tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tallettajan huostaan edellyttäen, että Bulgaria on yksi valtioista, jotka ovat tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjansa.

2. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa heinäkuun 1 päivän 1993 jälkeen tallettavan allekirjoittajavaltion osalta tämä sopimus tulee voimaan asiakirjan tallettamista seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä edellyttäen, että Bulgarian osalta sopimus tulee voimaan viimeistään mainitulla päivämäärällä.

3. Allekirjoittajavaltio voi jo allekirjoittaessaan ilmoittaa, että alkuvaiheessa se soveltaa sopimusta väliaikaisesti, jos sopimus ei voi tulla voimaan kyseisen valtion osalta 1 päivään heinäkuuta 1993 mennessä edellyttäen, että sopimus on tullut voimaan Bulgarian osalta.

39 artikla

Tallettaja

Ruotsin hallitus, joka toimii tallettajana, ilmoittaa kaikille sopimuksen allekirjoittaneille tai siihen liittyneille valtioille kaikista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen talletuksesta, tämän sopimuksen voimaantulosta, sen voimassaolon lakkaamisesta tai sopimuksen irtisanomisista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet täysivaltaiset edustajat, jotka on asianmukaisesti valtuutettu tehtävään, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993 yhtenä englanninkielisenä alkuperäiskappaleena, joka talletetaan Ruotsin hallituksen huostaan. Tallettaja toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille allekirjoittajavaltioille ja sopimukseen liittyville valtioille.

(Allekirjoitukset)

July 1993 in relation to those Signatory States which by then have deposited their instruments of ratification or acceptance with the Depository, provided that Bulgaria is among the States that have deposited their instruments of ratification or acceptance.

2. In relation to a Signatory State depositing its instrument of ratification or acceptance after 1 July 1993, this Agreement shall enter into force on the first day of the second month following the deposit of its instrument, provided that in relation to Bulgaria the Agreement enters into force at the latest on the same date.

3. Any Signatory State may already at the time of signature declare that, during an initial phase, it shall apply the Agreement provisionally, if the Agreement cannot enter into force in relation to that State by 1 July 1993, provided that in relation to Bulgaria the Agreement has entered into force.

Article 39

Depositary

The Government of Sweden, acting as Depository, shall notify all States that have signed or acceded to this Agreement of the deposit of any instrument of ratification, acceptance or accession, as well as of the entry into force of this Agreement, of its expiry or of any withdrawal therefrom.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto, have signed the present Agreement.

DONE at Geneva, this 29th day of March 1993, in a single authentic copy in the English language which shall be deposited with the Government of Sweden. The Depository shall transmit certified copies to all Signatory States and States acceding to this Agreement.

(Signatures)

(*Suomennos*)

PÖYTÄKIRJA

Suomen tasavallan ja Bulgarian tasavallan välillä harmonoidun järjestelmän 1.—24. ryhmiin kuuluviin eräisiin tuotteisiin sovellettavasta kohtelusta

Suomen Tasavallan hallitus (jäljempänä ”Suomi”) ja Bulgarian Tasavallan hallitus (jäljempänä ”Bulgaria”), jotka

ottavat huomioon EFTA-valtioiden ja Bulgarian välillä Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993 tehdyn vapaakauppasopimuksen (jäljempänä ”EFTA-Bulgaria -sopimus”) sekä haluavat edistää oman kansallisen maatalouspolitiikkansa puitteissa maataloustuotteiden kaupan vakaata kehitystä,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Suomi poistaa tuontitullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut sekä määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet Bulgarian alkuperätuotteilta, jotka sisältyvät tämän pöytäkirjan I liitteeseen, jollei tässä pöytäkirjassa toisin määrätä.

Jos jokin tämän pöytäkirjan kattamista tuotteista kuuluu tai tulee kuulumaan hinnantasaustoimenpiteiden piiriin EFTAn yleissopimuksen tai Suomen ja Euroopan yhteisön välisen sopimuksen mukaisesti, Suomi on oikeutettu soveltamaan tähän tuotteeseen kohdistuvassa tuonnissaan tai viennissä kyseiseen tuotteeseen sisältyviin maatalousraaka-aineisiin hinnantasaustoimenpiteitä kuten EFTA-Bulgaria -sopimuksen A pöytäkirjan 2 artiklassa määrätään.

Bulgaria poistaa tuontitullit ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat maksut sekä määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet Suomen alkuperätuotteilta, jotka sisältyvät tämän pöytäkirjan II liitteeseen, jollei tässä pöytäkirjassa toisin määrätä.

PROTOCOL

between the Republic of Finland and the Republic of Bulgaria concerning the treatment applicable to products falling within Chapters 1 to 24 of the Harmonized System

The Government of the Republic of Finland (hereinafter called Finland) and the Government of the Republic of Bulgaria (hereinafter called Bulgaria),

Having regard to the Free Trade Agreement between the EFTA States and Bulgaria done at Geneva on 29.3.1993, (hereinafter referred to as the EFTA-Bulgaria Agreement)

Desiring to foster, within the framework of their national agricultural policies, the harmonious development of trade in agricultural products,

have agreed as follows:

Article 1

Finland shall abolish customs duties on imports and any charges having equivalent effect, as well as quantitative restrictions and measures having equivalent effect, for products originating in Bulgaria and included in Annex I to this Protocol, unless otherwise provided for in this Protocol.

If any product covered by this Protocol is or will be subject to price compensation measures according to the EFTA Convention or an agreement between Finland and the European Communities, Finland is entitled to apply, upon import or export of the product, price compensation measures on the agricultural raw material incorporated in that product, as provided for in Article 2 of Protocol A to the EFTA-Bulgaria Agreement.

Bulgaria shall abolish customs duties on imports and any charges having equivalent effect, as well as quantitative restrictions and measures having equivalent effect, for products originating in Finland and included in Annex II to this Protocol, unless otherwise provided for in this Protocol.

Jos jokin tämän pöytäkirjan kattamista tuotteista kuuluu sellaisten hinnantasaustoimenpiteiden piiriin, joita Bulgaria soveltaa Bulgarian ja Euroopan yhteisöjen välisen Eurooppa-sopimuksen mukaisesti tai EFTA-Bulgaria -sopimuksen A pöytäkirjan 3 artiklan 3 kappaleen mukaisessa merkityksessä, Bulgaria on oikeutettu soveltamaan tähän tuotteeseen kohdistuvassa tuonnissaan tai viennissään hinnantasaustoimenpiteitä kyseiseen tuotteeseen sisältyvien maatalousraaka-aineiden osalta.

Suomi ja Bulgaria takaavat, että tässä pöytäkirjassa ja sen liitteissä lueteltuja myönnytyksiä ei vaaranneta muilla tuontiin kohdistuvilla toimenpiteillä.

Sopimuspuolten toisilleen myöntämät tullien ja maksujen alennukset eivät estä GATTin Uruguayn kierroksesta johtuvien kauppapoliittisten toimenpiteiden soveltamista. Ennen näitä muutoksia olemassa olevat etuusmarginaalit ja nykyiset markkinoillepääsymahdollisuudet säilytetään sopimuspuolten keskinäisten konsultaatioiden jälkeen. Samaa periaatetta sovelletaan mahdollisiin perustullien osittaisiin alennuksiin, jotka johtuvat GATTin Uruguayn kierroksesta.

2 artikla

Alkuperäsäännöt esitetään tämän pöytäkirjan III liitteessä.

3 artikla

Jollei tässä pöytäkirjassa toisin määrätä, Suomen ja Bulgarian välisen jalostettujen maataloustuotteiden kaupan perustana ovat EFTA-Bulgaria -sopimuksen A pöytäkirjan määräykset ja sen II ja VII taulukot.

4 artikla

Varmistaakseen tämän pöytäkirjan määräysten asianmukaisen toiminnan, sopimuspuolet pitävät kokouksia jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä, tarkoituksena ratkaista mahdolliset ongelmat, olemassa olevien Suomen ja Bulgarian välisten yhteisten elinten puitteissa.

5 artikla

Jos jotakin tuotetta tuodaan niin paljon lisääntyneessä määrin ja sellaisissa olosuhteissa, että siitä aiheutuu tai uhkaa aiheutua:

a) vakavaa vahinkoa tuojasopimuspuolen

If any product covered by this Protocol will be subject to price compensation measures applied by Bulgaria according to the Europe Agreement between Bulgaria and the European Communities, or within the meaning of Article 3, para 3 of Protocol A to the EFTA-Bulgaria Agreement, Bulgaria is entitled to apply, upon import or export of the product, price compensation measures on the agricultural raw materials incorporated in that product.

Finland and Bulgaria shall ensure that the concessions specified in this Protocol and its Annexes are not compromised by other import measures.

The tariff and levy reductions granted by the Parties to each other shall not preclude the application of trade policy measures resulting from the GATT Uruguay Round. Existing preference margins prior to these changes and current access opportunities shall be maintained after mutual consultations. The same principle shall apply in case of possible partial reductions of the basic duties resulting from the GATT Uruguay Round.

Article 2

Annex III to this Protocol lays down the rules of origin.

Article 3

Trade in processed agricultural products between Finland and Bulgaria shall be guided, unless otherwise provided for in the present Protocol, by the provisions of Protocol A to the EFTA-Bulgaria Agreement and Tables II and VII thereof.

Article 4

For the purpose of ensuring the proper functioning of the provisions of this Protocol the Parties shall hold consultations at the request of either Party, with a view of finding a solution to any problem which may arise within the framework of existing joint bodies between Finland and Bulgaria.

Article 5

Where any product is being imported in such increased quantities and under such conditions as to cause, or threaten to cause:

a) serious injury to domestic producers of

alueen kotimaisten tuottajien vastaaville tai suoranaisesti kilpaileville tuotteille tai

b) vakavia häiriöitä jollekin talouden sektorille tai vaikeuksia, jotka saattaisivat heikentää vakavasti jonkin alueen taloudellista tilannetta,

kyseinen sopimuspuoli neuvottelee toisen sopimuspuolen kanssa. Näiden neuvottelujen päätyttyä tai kun kolme kuukautta on kulunut neuvottelupyynnön esittämisestä, sopimuspuoli voi ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Jos välitöntä toimintaa vaativat poikkeusolosuhteet estävät ennakolta tapahtuvan tutkimuksen, kyseinen sopimuspuoli voi soveltaa viipymättä tilanteen korjaamisen kannalta ehdottoman välttämättömiä varotoimenpiteitä. Toimenpiteistä ilmoitetaan viipymättä ja sopimuspuolet neuvottelevat asiasta niin pian kuin mahdollista.

Jos tämän pöytäkirjan soveltaminen johtaa:

a) jälleenvientiin sellaiseen kolmanteen maahan, johon viejävaltio soveltaa kyseisen tuotteen osalta määrällisiä vientirajoituksia, vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja; tai

b) vakavaan pulaan tai sellaiseen uhkaan vievälle sopimusvaltiolle olennaisen tärkeän tuotteen osalta;

ja jos yllä tarkoitettut tilanteet aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa huomattavia vaikeuksia vievälle sopimusvaltiolle, tämä voi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin tässä artiklassa esitettyjen menettelytapojen mukaisesti.

6 artikla

Sopimuspuolet tarkastelevat tämän pöytäkirjan soveltamisalaa jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä. Näiden katsausten tulosten valossa sopimuspuolet päättävät keskinäiset etunsa huomioon ottaen toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on kaupan vapauden lisääminen.

7 artikla

Tämä pöytäkirja tulee voimaan samalla päivämäärällä kuin EFTA-Bulgaria -sopimus tulee voimaan Suomen ja Bulgarian välillä. Mikäli tämä päivämäärä ei osu kalenterivuoden alkuun, I ja II liitteessä tarkoitettuja vuosittaisia tuontikiintiöitä sovelletaan ensimmäisen vuoden osalta "pro rata temporis"-pohjalta.

Pöytäkirja No 1, jossa käsitellään Suomen ja Bulgarian kansantasavallan välisen kaupan es-

like or directly competitive products in the territory of the importing Party, or

b) serious disturbances in any sector of the economy or difficulties which could bring about serious deterioration in the economic situation of a region,

the Party concerned shall consult with the other Party. Once these consultations have been concluded or a period of three months has elapsed from the date of the request, it may take appropriate measures.

Where exceptional circumstances requiring immediate action make prior examination impossible, the Party concerned may apply forthwith the precautionary measures strictly necessary to remedy the situation. The measures shall be notified without delay and consultations between the Parties shall take place as soon as possible.

Where the application of this Protocol leads to

a) re-export towards a third country against which the exporting State maintains for the product concerned quantitative export restrictions, export duties or measures or charges having equivalent effect; or

b) a serious shortage, or threat thereof, of a product essential to the exporting State Party to this Agreement;

and where the situation referred to above give rise or are likely to give rise to major difficulties for the exporting State Party, that State Party may take appropriate measures in accordance with the procedures laid down in this Article.

Article 6

The Parties will review, at the request of either Party, the scope of this Protocol. In the light of the results of these reviews the Parties will decide, taking into account mutual benefit, on measures aimed at further liberalisation.

Article 7

This Protocol shall enter into force on the same date as the EFTA-Bulgaria Agreement enters into force between Finland and Bulgaria. Should that date not coincide with the beginning of the calendar year, the annual import quotas referred to in Annexes I and II shall be applied pro rata temporis for the first year.

Protocol N. 1 concerning the treatment applicable to products falling within Chapters 1

teiden vastavuoroista poistamista koskevan sopimuksen harmonoidun järjestelmän 1.—24. ryhmiin kuuluviin tuotteisiin sovellettavaa kohtelua, ja joka allekirjoitettiin 26 päivänä huhtikuuta 1974, sellaisena kuin se on muutettuna, lakkaa olemasta voimassa samalla päivämäärällä ja sen korvaa tämä pöytäkirja.

8 artikla

Tämän pöytäkirjan voimassaolo jatkuu niin kauan kuin sen sopimuspuolet ovat EFTA-Bulgaria -sopimuksen sopimusvaltioita.

9 artikla

Sopimuspuolet hyväksyvät tämän pöytäkirjan sekä EFTA-Bulgaria -sopimuksen omien valtiosääntönsä edellyttämien menettelytapojensa mukaisesti. Tämä pöytäkirja laaditaan kahtena englanninkielisenä kappaleena, molempien ollessa yhtä todistusvoimaisia.

Tehty Genevessä 29 päivänä maaliskuuta 1993.

(Allekirjoitukset)

to 24 of the Harmonized System in the Agreement between Finland and People's Republic of Bulgaria on the Reciprocal Removal of Obstacles to Trade, signed on 26 April 1974, as amended, shall cease to be in force on the same day and will be replaced by this Protocol.

Article 8

This Protocol shall remain in force as long as the Parties to it are Parties to the EFTA-Bulgaria Agreement.

Article 9

This Protocol will be subject to approval by the Contracting Parties together with the EFTA-Bulgaria Agreement in accordance with their own constitutional procedures. This Protocol is drawn up in duplicate in the English language, both texts being equally authentic.

Done at Geneva on 29.3.1993.

(Signatures)

